

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

SKÖTSELPLAN BESLUT

1 (62)

2014-12-17

Dnr 511-3696-2014
Obj nr 10-02-20

Beslutsbilaga 3

Skötselplan för naturreservatet Stiby backe

Sölvesborgs kommun

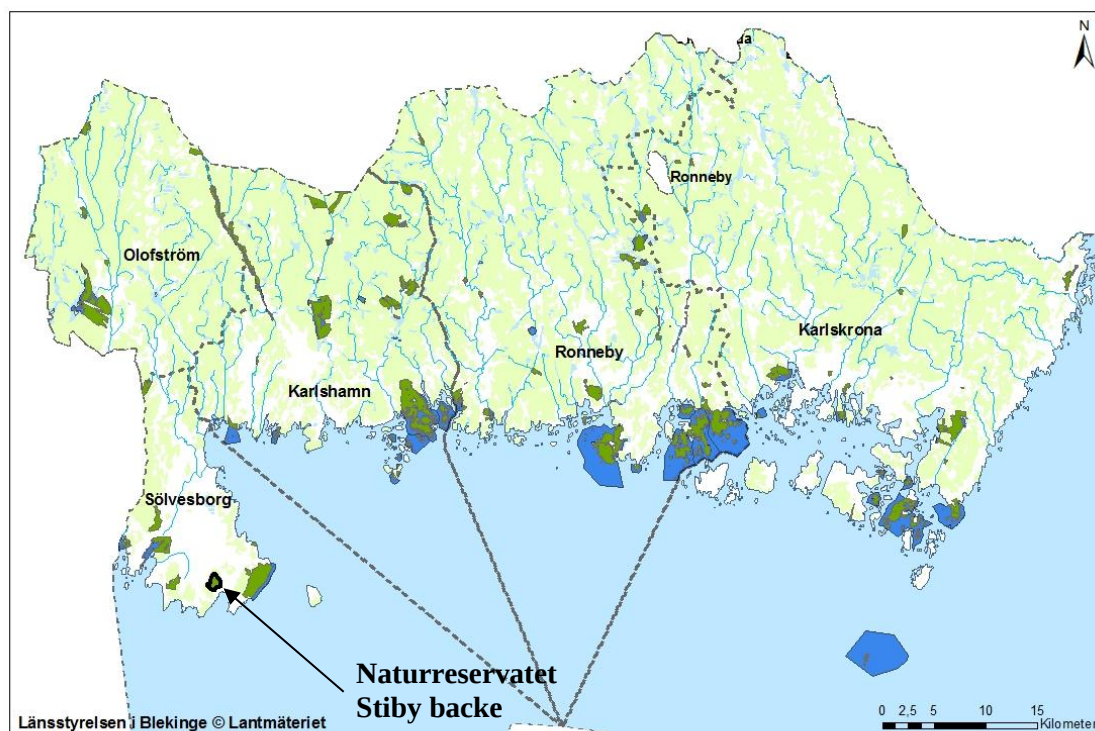
Postadress
SE-371 86 KARLSKRONA

Besöksadress
Skeppsbrokajen 4

Telefon/Telefax
010-22 40 000
010-22 40 223

E-post/webbplats:
blekinge@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/blekinge

Org.nr
202100-2320

Figur 1.

Naturreservatet Stiby backes läge i Blekinge län. Grönmarkerade områden är länets naturreservat på land och blåmarkerade områden är naturreservat som sträcker sig ut i havet.

Titel: Skötselplan för naturreservatet Stiby backe, Sölvesborgs kommun

Utgiven av: Länsstyrelsen i Blekinge län

Planförfattare: Ingegerd Erlandsson

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Blekinge län
371 86 Karlskrona
Tfn: 010-22 40 000

blekinge@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/blekinge

Copyright: Länsstyrelsen i Blekinge län.
Innehållet i detta dokument får gärna citeras eller refereras med uppgivande av källa

Foton: Ingegerd Erlandsson, om inget annat anges

Omslagsbilder: Övre: Utsikt från Stibybergets topp, över skogen mot kusten i sydost, 2014-06-12.
Nedre: Betesdjur på gräshedar i reservatets nordvästra del, 2014-10-14.

Innehållsförteckning

1. SYFTET MED NATURRESERVATET	4
2. BESKRIVNING AV OMRÅDET	5
2.1 ADMINISTRATIVA DATA.....	6
2.2 NATURFÖRHÅLLANDEN	9
2.2.1 Geologi och topografi	9
2.2.2 Översiktlig vegetationsbeskrivning	12
2.2.3 Inventeringar	13
2.2.4 Djurliv15	
2.3 HISTORISK SAMT NUVARANDE MARK- OCH VATTENANVÄNDNING	16
2.3.1 Det historiska landskapet	16
2.3.2 Nuvarande markanvändning	28
2.4 KÄLLFÖRTECKNING	30
3 PLANERAD MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL	31
3.1 ÖVERGRIPANDE BEVARANDEMÅL	31
3.2 GENERELLA RIKTLINJER.....	31
3.3 INDELNING I SKÖTSELOMRÅDEN	32
3.4 MÅL OCH ÅTGÄRDER FÖR SKÖTSELOMRÅDEN	33
3.4.1 Skötselområde 1: Skog med begränsad skötsel i träd- och buskskikt.....	33
3.4.2 Skötselområde 2: Betad skog	37
3.4.3 Skötselområde 3: Trädbärande naturbetesmarker	39
3.4.4 Skötselområde 4: Öppna betesmarker.....	48
3.4.5 Skötselområde 5: Parkering och väg	54
3.5 FRILUFTSLIV OCH TURISM	55
3.5.1 Anordningar för friluftslivet.....	55
4 UTMÄRKNING AV RESERVATSGRÄNS.....	58
5 BRÄNDER OCH BRANDBEKÄMPNING	59
6 JAKT /JAKT OCH FISKE	60
7 TILLSYN, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	60
7.1 TILLSYN ÖVER FÖRESKRIFTER.....	60
7.2 UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL	60
7.3 DOKUMENTATION AV SKÖTSELÅTGÄRDER	60
8 KOSTNADER OCH FINANSIERING	60
9 SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER	61

KARTBILAGOR

- Bilaga 1: Översiktskarta
- Bilaga 2: Reservatsområde och fastighetsgränser
- Bilaga 3: Terräng- och jordartskarta
- Bilaga 4: Fornlämningar m.m.
- Bilaga 5: Historisk markanvändning sent 1700-tal
- Bilaga 6: Historisk markanvändning tidigt 1900-tal
- Bilaga 7: Naturtyper och nyckelbiotoper
- Bilaga 8: Skötselområden
- Bilaga 9: Anordningar för friluftslivet

1. Syftet med naturreservatet

Enligt beslutet 1971-12-13 var syftet med naturreservatet *Stiby backe* ”att för framtiden bevara ett främst ur geologisk, botanisk och social naturvårdssynpunkt värdefullt område på Listerlandet”.

Nytt syfte med naturreservatet *Stiby backe* är att:

- *bevara biologisk mångfald* i naturskogsmiljöer och kulturpräglade naturmiljöer, med skyddsvärda, rödlistade och andra för Blekinge ovanliga arter,
- *vårda och bevara värdefulla naturmiljöer*, med naturtyper enligt EU:s habitatdirektiv i gynnsamt tillstånd, med växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa livsmiljöer,
- *skydda geologiska intressanta bildningar* som utgör värdefulla naturmiljöer,
- *tillgodose behovet av områden för friluftslivet* genom att trygga tillgången till ett för allmänheten betydelsefullt strövområde i tätortsnära läge med möjlighet till rörligt friluftsliv som kan ge rika natur- och kulturupplevelser, med rastplatser, stigar och vandringsleder där besökare ges möjlighet till information om områdets naturmiljöer, geologi och kulturhistoria samt erbjuds en tilltalande landskapsbild.

I naturreservatet Stiby backe finns många möjligheter till rika natur- och kulturupplevelser, som här en paus i ekens skugga på västsluttningen nedanför platån.

2. Beskrivning av området

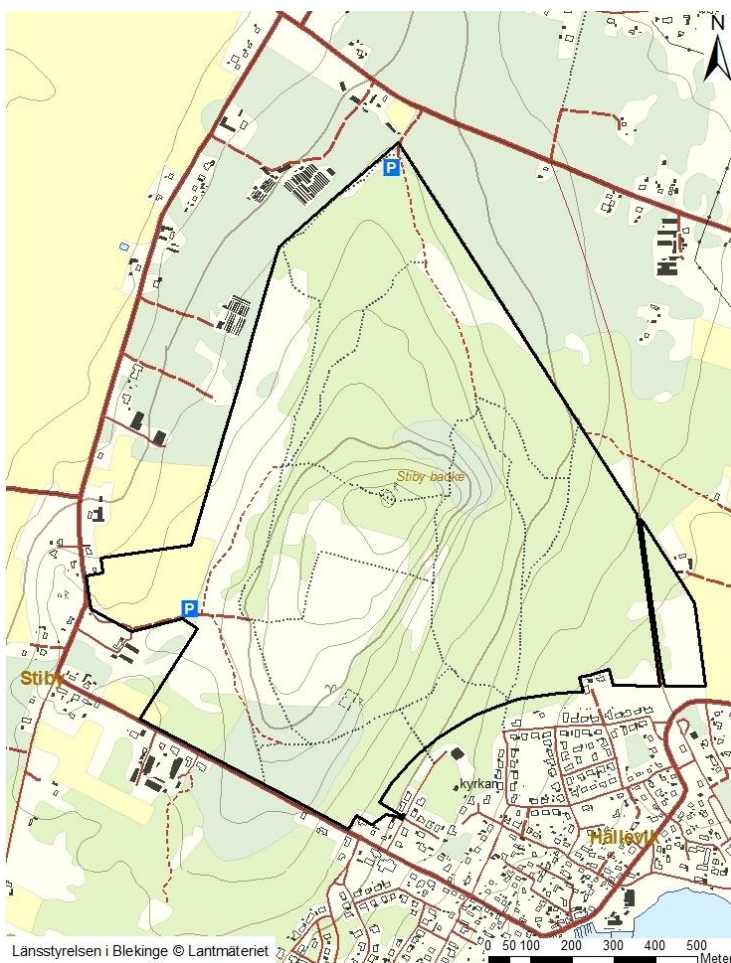
Stiby backe utgör ett för Listerlandet typiskt landskap med ett uppstickande restberg med en platå omgivet av slättområden, som erbjuder omväxlande miljöer med ädellövskog, hållmarker och betesmarker.

Det 123 hektar stora naturreservatet utgörs av ett markområde runt restberget strax norr om samhället Hällevik på Listerlandet i sydvästra Blekinge (se Figur 2 och Kartbilaga 1. ”Översigtskarta”). Landskapet fick sin nuvarande form under den senaste istiden. Kring restberget har formats en drumlin, en strömlinjeformad bildning av stort geologiskt intresse. På de plana hållarna finns isräfflor som löper i inlandsisens rörelseriktning. När inlandsisen smält började landet höja sig. Då bildades efter hand terrasser på bergets östra sida och strandvallar på dess sydvästra sida.

Bergets topp som reser sig ca 70 meter över havet ligger centralt i reservatet, omgiven av såväl betade som ädellövskogsbevuxna sluttningar. Lövskog med bok och avenbok, där murgröna slingrar runt stammarna, omväxlar med ekhagmark och torrängar. Det stora antalet naturtyper inom reservatet gör att djur- och växtliv är ovanligt rika. Exempelvis blommar backssippor på torrängarna om våren och näktergalen sjunger i buskagen. Inte långt från toppen finns gravhögar från bronsåldern som minner om människans tidiga närvaro i landskapet och det finns en kolera-gravplats där en del av de 50 offren för 1853 års kolera-epidemi på Listerlandet vilar. På 1700-talet var större delen av området utmark med bete, utom åker i väster och lyckor i öster. Det syns spår efter stenbrytning på 1800-talet.

Stiby backe är ett attraktivt och populärt friluftsområde som är lättillgängligt och ligger tätortsnära. Stigar leder från Hällevik runt i reservatet och upp på toppen som bjuder på vidsträckt utsikt över Pukaviksbukten med Hanö, Kråkenabben, Listershuvud samt det omgivande, mestadels flacka landskapet på Listerlandet.

Naturreservatet *Stiby backe* ingår i EU:s ekologiska nätverk Natura 2000 enligt habitatdirektivet. Aktuellt område som i stort sett sammanfaller med naturreservatets utbredning är E0410010 *Stiby backe*.

Figur 2. Naturreservatet är markerat med heldragen svart linje.

2.1 Administrativa data

Tabell 1. Administrativa data.

Objektnamn	Stiby backe
Objektnummer	10 02 20
Skyddsform	Naturresevat
Beslutsdatum	-
Natura 2000-objektkod	SE SE0410010 Stiby backe
Koordinat centralpunkt	E: 480741,4, N: 6208463,8 (Sweref)
Kartor	Topografiska kartan: 3E Karlshamn SO Ekonomiska kartan: 3E 2g Hosaby (2 6210)
Totalareal (ha)	Totalt 123 ha
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen Blekinge
Kommun	Sölvesborg
Lägesbeskrivning	Omedelbart norr om Hälleviks samhälle
Sakägare	Markägare (staten), djurhållare, ledningsrättsägare, nyttjanderättshavare bete
Fastigheter	Stiby 9:1 och Knutstorp 1:11, se Kartbilaga 2. ”Reservatsområde och fastighetsgränser”
Servitut	Brunn m.m. för Sölvesborg Stiby 9:30 Kraftledning m.m. för Olofström Hallandsboda 1:82 och Olofström Härnäs 1:94 Ledning mm för Sölvesborg Mjällby 13:77 Brunner för Sölvesborgs kommun
Samfälligheter	-
Nyttjanderätter	Bete Grustäkt m.m. 1952-12-31 2028 Grustäkt m.m. 1960-04-06 649
Naturtyper	Areal (ha)
Skogsmark Natura 2000	Totalt ca 52,5 ha Näringsrik ekskog (9160) ca 28,5
Övriga	Ädellövskog (907 KNAS) ca 24 ha - varav utvecklingsmark mot näringsrik ekskog (9160) ca 4,7 ha, mot näringsfattig bokskog (9110) ca 16 ha och mot trädklädd betesmark (9070) ca 3,5 ha
Naturliga fodermarker Natura 2000	Totalt ca 51 ha Trädklädd betesmark (9070) ca 12,6 Enbuskmarker (5130) ca 4,3 ha Torra hedar (4030) ca 11,7 Trädbärande kultiverad betesmark (6913) ca 3,5 ha, utvecklingsmark mot trädklädd betesmark (9070) Obestämd torr-frisk naturlig gräsmark (6810) ca 16,7 ha - varav utvecklingsmark mot torra hedar (4030) ca 3,5 ha och mot trädklädd betesmark (9070) ca 12,8 ha

Övriga	Lövsumpskog (909 KNAS) ca 0,7 ha Öppen mark ca 1,3 ha
Övriga fodermarker Natura 2000	Totalt ca 19 ha Öppen kultiverad betesmark (6911) ca 19 ha - varav utvecklingsmark mot silikatgräsmarker (6270) ca 2,6 ha och torra hedar (4030) ca 11 ha
Övriga marker	Totalt ca 0,4 ha Parkeringsplats m.m. (6980) ca 0,15 ha
Arter	Se Tabell 2
Prioriterade bevarandevärden:	
Markslag	Skogsmarker, hållmarker, naturbetesmarker
Naturtyper	Ädellövskogar, sumpskog, trädbärande betesmarker, hållmarker, hed- och gräsmarker
Strukturer och funktioner	Välbetade gräsmarker med artrik flora, grova ekar, avenbokar m.fl. ädellövträd, senvuxna lövträd, gamla träd, hålträd, boträd, döende och död ved, stenrösen, stenmurar och stenbrott, hållar
Arter	Rödlistade arter, EU-arter, se Tabell 2
Geovetenskap	Restberg med glaciala och postglaciala spår och avlagringar såsom drumlinbildning, isräfflor, terrasser och strandvallar
Kulturmiljöer	Registrerade fornlämningar: gravfält (Mjällby 48:1), koleragravplats (Mjällby 49:1). Registrerade övriga kulturhistoriska lämningar: bytomt (Mjällby 125) och minnessten (Mjällby 49:2). Andra kulturhistoriska lämningar: ruin efter väderkvarn, stenmurar, stenbrott, odlingsrösen, stensatt väg, brunn
Friluftsliv	Större sammanhängande område med höga upplevelsevärden, naturupplevelse, lättillgänglighet, tätortsnära besöksobjekt, vandringsmöjligheter, utsiktsplats, geologiskt besöksobjekt, kulturhistoria, landskapsbild
Övrigt	Forskning/referensområde

Tabell 2. Rödlistade, EU-listade och andra ovanliga arter och signalarter som rapporterats från reservatsområdet under senare år (Rödlistekategorier: CR = akut hotad, EN = starkt hotad, VU = sårbar, NT = nära hotad). LC-arter är arter som tidigare varit rödlistade men som numera räknas som Livskraftiga. ÅGP-arter är hotade arter för vilka det upprättas särskilda nationella åtgärdsprogram. Signalarter är indikatorarter som är användbara för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden.

Art		Nationell rödlista	EU's fågeldir	EU's Habitatdir	Signal- art
Svampar					
<i>Camarops lutea</i>	Gulgrå sotdyna	NT			
<i>Camarops polysperma</i>	Stor sotdyna	NT			
<i>Entoloma griseocyanum</i>	Stornopping	NT			
<i>Fistulina hepatica</i>	Oxtungsvamp	NT			X
<i>Hypoxylon howeanum</i>	Hasseldyna	NT			
<i>Hygrocybe punicea</i>	Scharlakansvaxskivling	NT			
<i>Russula solaris</i>	Solkremla	NT			
Kärlväxter					
<i>Aira caryophyllea</i>	Vittåtel	VU			
<i>Epipactis phyllanthes</i>	Kal knipprot	VU			
<i>Ornithopus perpusillus</i>	Dvärgserradella	EN			
<i>Pulsatilla vulgaris</i> subsp. <i>Vulgaris</i>	Vanlig backsippa	VU			
<i>Rosa tomentella</i>	Flikros	NT			
<i>Ulmus glabra</i>	Skogsalm	VU			
Insekter					
<i>Aphodius sordidus</i>	Heddyngbagge	NT			
<i>Colletes fodiens</i>	Hedsidenbi	NT			
<i>Emus hirtus</i>	Humlekortvinge	VU			
<i>Aphodius scrofa</i>	Hårdyngbagge	VU			
<i>Onthophagus fracticornis</i>	Krokhorndyvel	NT			
<i>Margarinotus brunneus</i>		NT			
<i>Onthophagus similis</i>	Mindre horndyvel	NT			
<i>Copris lunaris</i>	Månhornsbagge	VU			
<i>Onthophagus nuchicornis</i>	Rakhorndyvel	NT			
<i>Andrena humilis</i>	Slåttersandbi	EN			
<i>Harpalus anxius</i>	Smal frölöpare	NT			
<i>Panurgus calcaratus</i>	Småfibblebi	NT			
<i>Triplax rufipes</i>	Snyltdyngbagge	NT			
<i>Prionus coriarius</i>	Taggbock	NT			
<i>Triplax rufipes</i>		NT			
<i>Andrena hattorfiana</i>	Väddsandbi	NT			

Art		Nationell rödlista	EU's fågeldir	EU's Habitatdir	Signal- art
Fåglar					
<i>Dendrocopos minor</i>	Mindre hackspett	NT			
<i>Dryocopus martius</i>	Spillkråka	LC	X		
<i>Alauda arvensis</i>	Sånglärka	NT			
<i>Lullula arborea</i>	Trädlärka	LC	X		
<i>Lanius collurio</i>	Törnskata	NT	X		
Grod- och kräldjur					
<i>Triturus cristatus</i>	Större vattensalamander	LC		X	

2.2 Naturförhållanden

2.2.1 Geologi och topografi

Berggrund och jordarter

Stibyberget höjer sig markant över Listerlandets slätter, med en ganska stor platå som ligger 60 meter över havet. Stiby backe är ett av Listerlandets restberg, med en högsta höjd över havet på ungefär 70 meter. Restbergen är de högst belägna delarna av den underliggande, hårdare berggrunden, här bestående av ca 1 400 miljoner år gammal grov ögongranit av Karlshamnstyp, som formats genom djupvittring och erosion i ett tropiskt klimat under den mesozoiska eran för ca 245 – 65 miljoner år sedan. Karlshamnsgranitens färg beror på dess exakta sammansättning och varierar på Listerlandet. Graniten vid Stiby har en gråröd nyans och innehåller betydligt mindre biotit och mer kvarts än till exempel graniten vid Mörby backe, som har en gråare färgton.

Under jordens medeltid, mesozoikum, vittrade graniten under inflytande av ett varmt, tropiskt klimat med hög luftfuktighet (Lidmar-Bergström, 1986). Urbergets fältspater och glimrar vittrade till kaolinlera medan kvartskornen huvudsakligen blev kvar. Vittningen arbetade sig på djupet längs befintliga sprickor i berggrunden. Där det var glest mellan sprickorna kunde större partier bevaras. Vittringen resulterade i bergmassiv med branta sidor och rundade former, som är typiska för Blekinge och som man än idag kan se i lägen som varit i lä för isrörelserna. Under slutet av krittiden (Krita ca 145 - 65 miljoner år sedan) täcktes berggrunden åter av hav (Persson, 1997). Mycket av det kaolinvittrade materialet eroderades bort och avsattes på havsbotten som kvartssand och kaolinlera. Dessutom avlagrades kalkslam. De motståndskraftigare bergpartierna, restbergen, blev kvar.

Syd-sydväst om restberget i Stiby backe finns en typisk, strömlinjeformad drumlinbildning med moränmaterial som överlagrat kritbergarterna. I reservatet ingår stora delar av restberget, men endast en mycket liten del av drumlinbildningen som är 4 km lång och 1,3 km bred. Restbergens nord-nordostsidor, som var vända mot isrörelserna och kallas stötsidor, blev slipade när isen gled fram över dem (Persson, 1995). I anslutning till Stiby backes krön, framför allt på stötsidan i nordost, går plana, vidsträckta hällar i dagen. Dessa är sannolikt utbildade genom en kombination av isslipning och en speciell form av vittring, som kallas bankning (Lidmar-Bergström, 1986). Bankning karaktäriseras av att berggrunden spricker upp parallellt med markytan och tros uppkomma genom att berggrunden tryckavlastas efterhand som ovanliggande lager eroderas bort. En bit öster om Stiby backes krön löper en isräffla i nordostlig till sydvästlig riktning.

På restbergens syd-sydvästsidor, som var i lä för isrörelserna, skyddades kritbergarterna delvis från iserosion. När omgivande krita har eroderats bort, har här en del krita blivit kvar i en typisk strömlinjeform, som är högst närmast restberget. Läsidans krita har sedan täckts av ansamlad moränmaterial. Tillsammans bildar restbergets branta stigning i nord-nordost och moränmateriallets flacka sluttning åt syd-sydväst den karaktäristiska drumlinformen.

Berghällar går i dagen på flera ställen, här nordost om Stibybergets krön.

I Kartbilaga 3. ”Terräng- och jordartskarta” visas förekommande jordarter inom naturreservatet Stiby backe ovanpå Lantmäteriets nationella höjddata på ett effektfyllt sätt. Berghällar går i dagen här och var, främst nordost om krönet, på restbergets stötsida.

(Sveriges Geologiska Undersökningar, 1993). Runt omkring de kala hållarna i reservatets centrala del består marken av morän som är sandig-moig. Moränen är normalblockig i sluttningen norr om krönet och mer blockfattig i den södra sluttningen.

Öster om krönet sluttar marken ganska brant och är blockrik i ytan.

Ovanför högsta kustlinjen finns ett litet område med osvallad morän. Där marken är flackare kring bergets bas i reservatets utkanter består det översta jordlagret av sand, eller på några ställen av grus.

I reservatets nordöstra del finns ett parti med blockrik sand.

Blockrika marker på bergets östsluttning.

Tidigare vattennivåer

För 20 000 år sedan när den senaste nedisning var som störst var så mycket vatten bundet i inlandsisar att havsytan låg ca 120 m lägre än nu. Isens tyngd gjorde att Skandinavien var nedtryckt. När isen smälte steg både havsytan och marken. Detta har orsakat att Blekinges strandlinje under förhistorisk tid varierat kraftigt eftersom södra Östersjön genomgått flera olika stadier av sjöar och hav med olika höga vattennivåer. Strandförskjutningsförloppet längs Blekinges kust är väl undersökt och intressant. Björn E. Berglund och Per Sandgren har i en populärvetenskaplig artikel ”Strandförskjutningen i Blekinge – från istid till nutid” (i *Blekingeboken* Årgång 88, 2010) sammanställt kunskap i ämnet.

I samband med isens avsmältning för ca 14 500 år sedan bildades högsta kustlinjen (HK) i Baltiska issjön, som dämtes upp av isen. HK har uppmätts till 63 m.ö.h. i trakten, vilket innebär att endast den högsta delen av Stibyberget stack upp ur vattnet. När vattnet stegvis sjönk undan, påverkades sluttningarnas morän av processer som svallning och en serie av strandvallar bildades, främst på bergets sydvästra sida. På östra sidan bildades strandhak och abrasionsraser (genom vågerosion). Dessa terrasser och strandvallar ligger på mellan 48 och 31 meter över havet.

Terrasser i sluttningen på östra sidan om platån, med blottade sandytor. Här växer riktiga ”sparbanksekar”.

Under nästa period kallad Yoldiahavet (11 600–9 700 år före nutid) förekom den lägsta vattennivån i Östersjön under postglacial tid (Berglund & Sandgren, 2010). Då var havsytan ca 18 meter lägre än idag. Vid övergången till nästa stadium, kallat Ancylus-sjön, blev förändringen drastisk. Landhöjningen i mellersta Sverige ledde till att Östersjön isolerades på nytt, vattnet ”stjälptes” söderut. Det blev en snabb vattenståndshöjning på 25 meter på 200 år och strandnivån låg som högst 6–7 m över nuvarande havsnivå längs Blekingekusten.

Det senaste av Östersjöns stadier är Littorinahavet, ett innanhav med bräckt vatten, som med förbindelse till Västerhavet via de danska sunden nu har existerat i nära 10 000 år. Som högst låg medelvattennivån på ca 8 m.ö.h. för ca 6 500 år sedan. Listerlandet var då en stor ö skild från Ryssberget genom ett sund mellan Sölvesborg och Norge. På grund av landhöjning efter isens belastning steg landskapet successivt upp ur havet, en process som fortfarande sakta pågår med ca 5 cm på 100 år.

2.2.2 Översiktlig vegetationsbeskrivning

Landmiljöerna i *Stiby backe* utgörs av ekdominerad ädellövskog, lövskog med avenbok och bok, hållmarker med enbuskar samt betade hagmarker, hassellundar och torrängar

Solljuset silar ner genom lövverket i avenbokskogen, intill stigen i reservatets östra del.

jämte övriga gräsmarker. Skogen är olikåldrig, flerskiktad samt rik på död ved och andra naturskogselement. Stora delar av skogen tillhör naturtypen *näringsrik ekskog*. Nordost om Stibybergets topp är jorden näringsrik och här växer en avenbokskog med murgröna slingrande runt flera av stammarna. På våren är floran som rikast med olika sippor, vårlök och violer. Senare kommer typiska ädellövskogsväxter som skogsbingel och buskstjärnblomma.

De luckiga betesmarkerna i norr är av naturtypen *trädklädda betesmarker*. I hagmarkerna växer blodrot, solvända, olika klöverarter, ängsnejlika och ängskovall. I lundarna förekommer desmeknopp, getrams, gullviva, liten nunneört och sloknunneört. På torrängarna växer backsippa, backtimjan, gråfibbla och gulmåra.

Enbuskmarker på bergets västsluttning.

På toppen av berget och i västsluttningen förekommer naturtypen *enbuskmarker*. Där består de mosaikartade miljöerna av gräs-, ljung- och enbuskmark med stort inslag av hållmarker och klippor. Där växer bland annat ekar, även i form av kratt-ek på de magra markerna kring toppen. Sydväst om restbergets krön ligger en platå på ca 55 - 60 meter över havet, alltså över HK på 53 m.ö.h. Det är ett av områdena som brukats som åkermark men övergått till

bete. Nedanförlatån i väster finns de marker med längst kontinuitet som åker, som sedan hållits öppna genom bete och har naturtypen *torra hedar*. Stora delar är inte klassade som Natura-naturtyp utan räknas som utvecklingsmark, som med tiden kan utvecklas till naturtyper som *näringsrik ekskog*, *näringsfattig bokskog*, *trädklädd betesmark*, *torra hedar* eller *silikatgräsmarker*.

Markerna inom naturreservatet *Stiby backe* är variationsrika och bjuder på en stor biologisk mångfald. Exempelvis finns det gott om gamla ekar och andra träd, hålträd, döende träd och död ved såväl i de trädklädda hagmarkerna som i ek- och avenbokskogarna, naturtyper som hyser många sällsynta och hotade arter. De har, liksom de betade torra hedarna, ett mycket högt biologiskt naturvärde. Spridda i reservatet finns några småvatten, som kan vara viktiga för bland andra groddjur och salamandrar. Det stora antalet naturtyper inom reservatet gör att djur- och växtliv är ovanligt rika.

2.2.3 Inventeringar

Områdets höga biologiska naturvärden har bland annat uppmärksammats i olika inventeringar. Flera rödlistade arter är funna i området, av svampar, kärlväxter, insekter, fåglar samt grod- och kräldjur. Oxtungsvamp har noterats vid Stiby backe (Björgren, 2006). Svampen är en signalart som visar på gamla brunrötade ekar. Dessa kan hysa ett stort antal andra sällsynta arter, ofta värmeälskande relikter som kräver solexponerade stammar. Beskuggning av trädet ska hindras genom frihuggning. I detta fall är det en död stående vidkronig ek.

På torrängarna växer vanlig backsippa, en art som är rödlistad i hotkategorin ”sårbar” (VU). Backsippor är fridlysta i Blekinge och särskild hänsyn ska tas till arten, som kräver väl-dränerade kväve- och basfattiga växtplatser och trivs på Stiby backes sandiga mark. Arten behöver mycket ljus, vilket gör den känslig för igenväxning. Backsippor gynnas mer av bete än av slåtter och har visat sig klara välbetade förhållanden, där betet skett med

nötkreatur eller hästar, som undviker att äta plantorna. Dessa betesdjur har ytterligare en fördel eftersom de är tunga och ger upphov till markslitage med sandblottor som följd, något som krävs för att nya plantor ska etablera sig.

Murgroa slingrar sig runt stammen på en ek i hagmarken i öster.

Backsippor trivs på de sandiga markerna. Dessa överblommade exemplar växer intill gravröset på toppen.

Reservatets bitvis mosaikartade karaktär, med mer eller mindre välhävda ytor omväxlande med buskigare partier, ger förutsättningar för en artrik insektsfauna. Många insekter behöver flera olika habitat under sin livscykel, till exempel solbelyst död ved under larvstadiet och blommor av en viss art eller familj som fullbildade insekter. Stiby backes

De sandiga markerna utnyttjas även av kaniner, som medverkar till att det bildas sandblottor. Här är bohål i betesmarken i reservatets sydöstra hörn.

Fibblor tillhör de blommor som är värdväxt åt olika bin, här ses rotfibbla som växer på sandiga betesmarker i nordost.

blandning av habitat såsom gamla ädellövträd, småvatten och surdråg, buskpartier, välbetade gräsmarker, sandblottor samt partier med betesrator och igenväxningstendens gynnar sannolikt många arter som har svårt att klara sig i dagens jord- och skogsbruk.

Under 2005 ingick delar av Stiby backe i en inventering av torrängsartade miljöer på Listerlandet med avseende på gaddsteklar (Hallin, 2006). På Stiby backe hittades 56 arter bland annat tillhörande grupperna guldsteklar, myror, rovssteklar och bin. Den största gaddstekelgruppen är bin (*Apoidea*), som bland annat omfattar humlor och solitära bin.

Totalt hittades så många som 34 arter tillhörande denna grupp, varav fyra rödlistade som samtliga tillhör gruppen bin: slåttersandbi, hedsidenbi, vädssandbi och småfibblebi. Bina är beroende av olika blommande örter som värdväxter. De fyra ovan nämnda arterna har som huvudsakliga värdväxter olika arter av fibblor, hedblomster och åkervädd.

I rapporten föreslås en mer varierad skötsel av reservatets hävdade marker, för att i större utsträckning gynna gaddsteklar. Vid hårt bete blir det ont om de blommande örter, som är livsnödvändiga för bin. En större täthet av blommande växter skulle ge förutsättningar för större populationer, vilket i sin tur ökar sannolikheten för att arterna långsiktigt ska finnas kvar i området. En mer varierad skötsel skulle även öka den biologiska mångfalden generellt i området.

Under sommaren 2007 gjordes ett intressant fynd av den dynglevande bladhorningen månhornsbagge i *Stiby backe*. Den hittades i komockor i de öppna torrängarna i reservatets västra del. Även flera andra arter av dyngbaggar har hittats i området.

Av grod- och kräldjursarter finns här större vattensalamander som är listad i EU's habitatdirektiv, bilaga 4. Det finns äldre uppgifter om större vattensalamander inom *Stiby backe*. Vid inventeringar gjorda 2005 och 2009 kunde däremot inte konstateras någon förekomst av arten i reservatet. För att större vattensalamander ska fortplanta sig, måste det finnas tillgång till småvatten på minst 10 m i diameter och med minst 0,5 m djup (Gustafson & Malmgren, 2002). Vattnet ska vara solexponerat och gränsa mot välhåv-
dad gräsmark samt ligga i nära anslutning till ett lämpligt landhabitat, i detta fall ädellövskog med naturskogskvaliteter. Småvattnet måste vara permanent så att larverna, som har lång utvecklingstid, hinner metamorfosera och lämna vattnet. Eftersom larverna är mycket utsatta för predation av fisk, ska vattnet vara fiskfritt. Vid restaureringsgrävningar ska högst en fjärdedel av ett befintligt småvatten restaureringsgrävas per år, detta för att minimera negativ påverkan för arten.

Tidvis vattenfylld hållighet mellan block i avenbokskogen, ett av områdets småvatten.

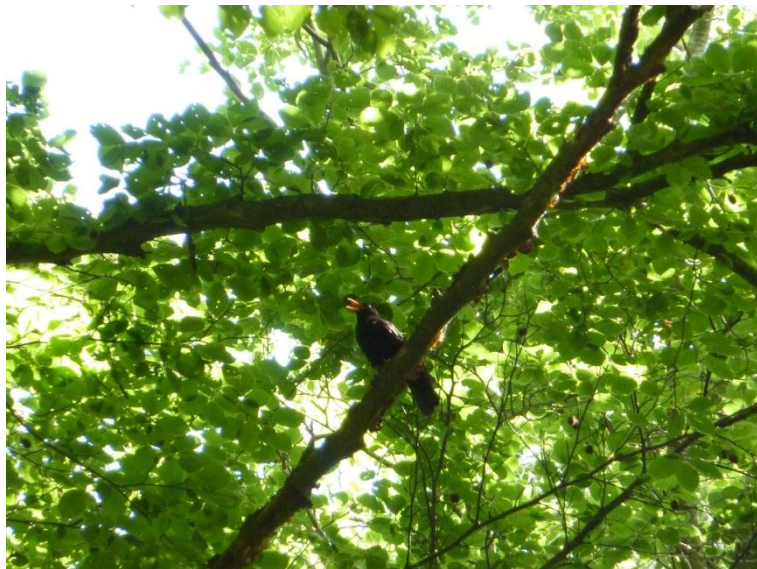
Kunskap om reservatets mollusker inskränker sig till en inventering genomförd 1998, då man framför allt letade efter arten smalgrynsnäcka (*Vertigo angustior*), som också är upptagen i EU:s habitatdirektiv annex 2. I samband med inventeringen hittades ett 15-tal arter marklevande snäckor i *Stiby backe*, dock ej *V. angustior* eller några rödlistade molluskarter (Länsstyrelsen, 1998).

Det föreligger stort behov av att inventera bland annat lavfloran för att öka kunskapen om områdets naturvärden.

2.2.4 Djurliv

Förutom redan nämnda insekter och groddjur trivs fler djur i *Stiby backes* omväxlande naturmiljö. Däggdjur som har noterats i området är fälthare, kanin, ekorre och rådjur. Fågelfaunan är artrik i reservatet. Fyra fågelarter som är listade i EU's fågeldirektiv har observerats i *Stiby backe*. Det är törnskata, även rödlistad som "nära hotad" NT samt spillkråka och trädlärka, numera i rödlistekategorin "livskraftig" LC. På rödlistan finns även mindre hackspett och sånglärka, klassade som NT. Det förekommer ett rikt småfågelliv med trädlärka, näktergal och ett stort antal sångare, bland annat höksångare. I områdets skogsbevuxna delar har noterats gröngöling, mindre hackspett, större hackspett och spillkråka, samt ringduva, grönfink, talgoxe, duvhök, koltrast, blåmes, kråka och nötväcka.

I fågelfaunan märks dels arter med behov av öppna marker, såsom sånglärka och dels arter som behöver öppen mark i anslutning till löv- eller tallskog, till exempel gulspurv. Gles tallskog i anslutning till öppen betesmark är en biotop som trädlärkan uppskattar. Törnskator favoriserar halvt igenvuxna enbuskmarker och häckande törnskata är en för-

En sjungande koltrast får representera fågellivet. Nyckelbiotop med ädellövskog i reservatets sydöstra del.

utsättning för häckande höksångare, som tidigare noterats i reservatet.

Allmänt förekommande fågelarter med mindre specifika krav på miljön är exempelvis fasan, grönfink och talgoxe. Andra noterade arter i reservatet är duvhök, sparvhök, morkulla, gök, göktyta, rödstjärt, stenskvätta, hämsångare, ärtsångare, törnsångare, trädgårdssångare, björktrast, svarthätta, grönsångare, gransångare, grå flugsnappare, gråsiska, snösiska och stenknäck.

2.3 Historisk samt nuvarande mark- och vattenanvändning

2.3.1 Det historiska landskapet

Från forntid och framåt

Trädslagen har invandrat till vårt land vid olika tidpunkter efter den senaste istiden. Under den så kallade "värmestiden" som började efter 8000-talet f.Kr. spred sig träden

Kandelaberformad bok som växer i avenbokskog på gränsen till öppnare hagmarker.

söderifrån. Först etablerade sig pionjären björk, tätt följd av asp och tall för 10 000 år sedan. Hassel, alm och ek följde efter och sedan kom lind och ask. Eken tillhör alltså de ädellövträd som etablerade sig tidigt. Avenboken invandrade från söder så sent som för 3 500 år sedan under värmestiden. Boken som också kom från sydväst i slutet av värmestiden, hade sin största utbredning för 1000 år sedan och spred sig bland annat till gamla betesmarker.

Genom klimatförsämringen på 1000-talet f.Kr. fick även granen idealiska växtbetingelser och spred sig snabbt norrifrån genom landet på lövskogens bekostnad. Först under 1600-1700-talen nådde granen södra Sverige och dess naturliga sydgräns går över norra Blekinge. Granen har spridits vidare genom planteringar. Tall har funnits med som ett naturligt trädslag i kustbygden.

Människor kom så småningom invandrande till området när isen hade dragit sig tillbaka. De levde som fiskare, jägare och samlare och påverkade landskapet i liten omfattning.

Reservatets äldsta kända kulturlämning är en registrerad fornlämning, som ligger på restbergets topp och är ett gravfält bestående av 6 st. övertorvade stensättningar i olika former (RAÄ-nr Mjällby 48:1). I centrum på bergets krön är en större stensättning med ett mittröse. Stensättningen är 0,2 – 0,3 m hög med en diameter på 13 – 15 m och mittröset är ca 0,5 m högt med en diameter på 4 – 5 m. Övriga stensättningar är mindre. Denna typ av fornlämning är i Blekinge typisk för bronsålder, framför allt den tidiga delen. Gravanläggningarna, och då främst den stora stensättningen, får med sin placering i höjdläge väl synlig i landskapet ses som en form av territoriemarkering. Fornlämningar finns markerade på kartan i Kartbilaga 4 "Fornlämningar m.m."

Stensättningen högst uppe på toppen är ett gravröse från bronsåldern, reservatets äldsta fornlämning. Den är strategiskt placerad i höjdläge, som en territorialmarkering.

I reservatets allra västligaste del finns en övrig kulturhistorisk lämning som tillhör typen bytomt eller gårdstomt (RAÄ Mjällby 125). Det är ytan efter Stiby bytomt, excerperad efter rektifierad karta över byns inägor upprättad vid storskiftet 1792. Lämningen är belägen på mark som sedan har varit åker under lång tid. Det finns idag inga synliga spår i marken men två av byns gårdar var belägna där.

Ortnamn i historien

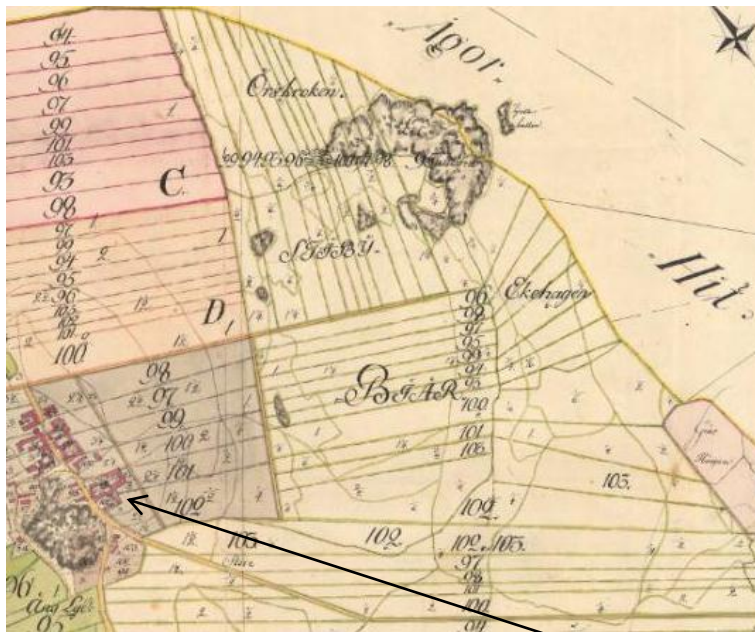
Ortnamn och naturnamn kan ge ledtrådar vid tolkning av det historiska landskapet. Hur namnet Stiby backe har uppstått är inte helt klarlagt. Vid Stiby backe ligger den lilla byn Stiby. *Sti* kan vara en form av stig, alltså 'liten gångväg'. Det är ovisst om byn har fått namn efter höjden eller tvärtom. På den gamla generalstabskartan benämns berget Stiberg och på den nyare kallas det Stiberget, två namn som är rikssvenska konstruktioner. Lokala namnvarianter som finns noterade är *Stiby bjär*, där *bjär* betyder "berg", och *Stiby backe* från respektive år 1790 och 1913, båda betecknande själva höjden (Hallberg, 2005). Stiby backe är alltså ett gammalt, lokalt namn på det berg, som har gett namn åt reservatet.

Historiskt kartmaterial och källmaterial 1700-tal

Studier av historiska kartor ger, tillsammans med skriftligt källmaterial, värdefulla uppgifter om bland annat växtlighet och markanvändning. Det historiska kartmaterialet tillåter nedslag i vissa tidsskikt men vad som hänt däremellan är ibland svårt att veta. Numera finns de inskannade historiska kartorna med tillhörande handlingar tillgängliga att studera på Lantmäteriets hemsida. På kartan i Bilaga 5 "Historisk markanvändning sent 1700-tal" finns markanvändningen inom reservatet tolkad och digitaliserad utifrån befintligt kartmaterial.

Större delen av naturreservatet har under lång tid använts som utmark till kringliggande bebyggelse. Bland annat har man här haft kreatursbete och hämtat virke och ved. Västra delen av det nuvarande reservatet hörde till Stiby by och östra delen hörde till Hörby by, båda i Mjällby socken. På 1700-talet, och förmodligen ännu tidigare, bestod området huvudsakligen av betesmark med en del skog, vilket fortfarande är de dominerande markslagen.

Det varierar från by till by vilket kartmaterial som finns att tillgå. För de bägge byarna Stiby och Hörby är de äldsta kartorna som använts Lantmäterikartor från storskiftena¹ på 1790-talet, kartmaterial över bägge byarnas ägor som är detaljerade och ger en del upplysningar om markanvändningen. Under 1700- 1800-talen genomfördes olika jordskiften för att samla ägorna till varje hemman och begränsa antalet tegar i byarna. Vid

Utsnitt från storskifteskartan över Stiby 1792, med gårdarna i byn placerade i en klunga väster om Stiby Bjär. Kartan är vriden, norr ligger i "nordväst".

skiftena inleddes en omfattande uppodling som pågick under hela 1800-talet och ett bra tag in på 1900-talet.

Själva byn Stiby var belägen precis väster om det nuvarande reservatet (Lantmäteriet, 1792). Stiby var en för området medelstor by med 11 *hemman*². En mindre del av den öppna marken längst i väster (skötselområde 4b) tillhörde bytomten och två av gårdarna låg där. Det var hemman nr. 101 och 102 på vardera $\frac{1}{4}$ mantal³ (förkortas mtl).

¹ Storskiftet var den första moderna formen av skifte, som försökte begränsa antalet tegar per brukare. Det påbörjades 1749 men förordningen kom först 1757. Enligt stadgan fick varje bonde äga som mest fyra tegar i samma ängs- och åkergräde.

² Jordebokshemman med fastighets- eller gårdsnummer.

³ Gårdarnas storlek som anges i *mantal* (mtl) och i *bråktal*, var ursprungligen ett mått på skattekraften hos jord, den jordareal på vilken en bonde med familj och tjänstefolk kunde försörja sig. Senare blev det ett mått på hemmanets andel i byn.

Storskifteskartan visar markernas tidigare indelning efter bärkraft samt de nya indelningar som skulle genomföras, med skiften till varje hemman. De nya skiftena markerades med raka linjer på kartan tvärs över tidigare markslag. Marken närmast byn och nedanför bergets sluttning i väster var åker, indelad i tre vångar (markerade med olika färg) med långsmala skiften i öst-västlig riktning. Resten av marken inom reservatet som hörde till Stiby var utmark.

Före storskiftet låg en hägnad lycka kallad *Store Ellemossan Lycka* i syd-väst nedanför platån.

Lyckor var små, mer eller mindre tillfälliga, odlingar på utmarken, använda som åker och/eller äng när de inte låg i träda eller betades. Någon ängsmark finns inte markerad inom reservatet utan den låg längre i väster och söder. Åkermarken tillsammans med *Store Ellemossan Lycka* motsvarar det som idag är mestadels öppna gräsmarker nedanför berget och som ingår i betesmark och vall.

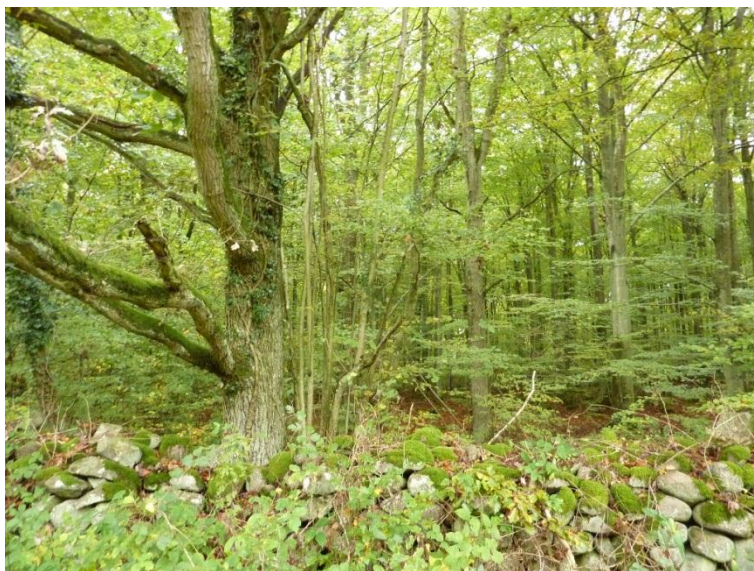
Bergets topp kallades *Lidhallarna*. Nordväst om toppen låg ett område som kallades *Örskroken*, hägnat mot åkern i väster bland annat. Här är skiftena markerade i nord-sydlig riktning till skillnad mot resten av området. Marken på platån benämndes *Stiby Bjär*.

Söder om *Lidhallarna*, öster om *Stiby Bjär* och intill bygrän sen mot Hörby låg *Ekehagen*.

Området var hägnat, med stor sannolikhet en inhägnad betesmark med trädskikt av huvudsakligen ekar. Numera är där betad skog som domineras av bok, med någon enstaka ek. Äldre ekar växer intill stenmurar gränsande till öppnare mark.

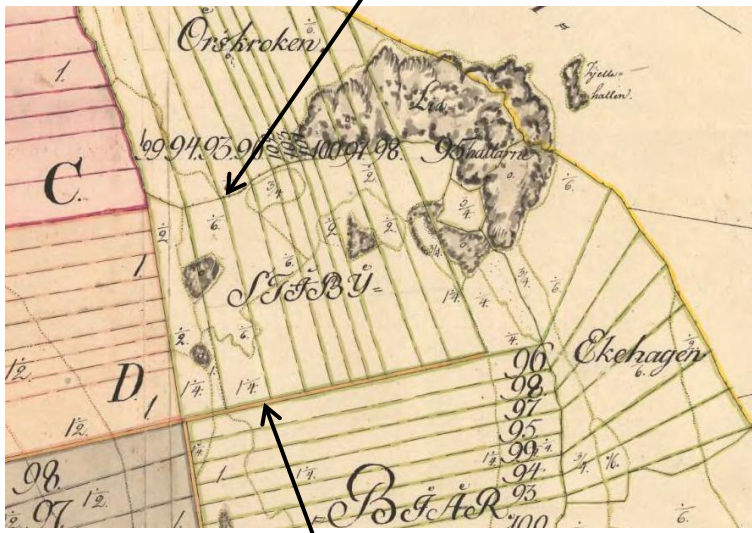
Gräsmark bevuxen med bland annat björk i nuvarande betesmark. Området ingick på 1700-talet i *Store Ellemossan Lycka*.

Äldre ekar växer intill den stenmur som utgör bygräns mellan Stiby och Hörby. Bokskogen innanför växer på marken som hette *Ekehagen*.

Denna stensträng är förmodligen en rest av den gamla hägnaden mot Örskroken, till höger i bild.

En sträcka av den raka fägatan (nedan) finns kvar på platån.

På kartan finns markerat de hägnader som nämnts och några till. Någon av de stensträngar som finns kvar kan vara rester av dessa äldre hägnader.

I handlingarna finns beskrivet hur mycket varje hemman fick sig tilldelat av åker, äng och skog, den sistnämnda uppdelad på bland annat "Bjäre" samt "Stora Marken och Frammarken". De två sistnämnda är namn som inte står på kartan och därför är svåra att tolka läget på. Örskroken och Ekehagen nämns å andra sidan inte i uppdelningen av mark.

Från bykärnan skulle en väg leda rakt österut till utmarken, över åkern och mellan två vångar. En del av den fägatan finns kvar idag, kantad av stenmurar, i betesmarken på platåns västsluttning. Från byn ledde en väg mot sydväst och vidare österut till Helleviks fiskeläge som också tillhörde Stiby. Där går vägen Haveliden idag, utmed reservatsgränsen.

I Hörby genomfördes storskiftet något tidigare än i Stiby. Kartan är uppritad år 1789-90 Lantmäteriet 1789). Hörby var en stor by med så många som 21 hemman. Själva bykärnan liksom inägora med åker och ängsmark var belägna längre norrut och byns utmarker sträckte sig söderut, längs den östra sidan av Stiby backe ner mot havsviken i Östersjön.

Den del av själva berget med dess klippor och branter som ligger på Hörbys mark, en östlig utlöpare, kallades *Kjellehallen*. På utmarken fanns det ett par åkerlyckor markerade på kartan. Den ena som kallades *Kjellehalla Lyckor* låg strax sydost om berget. Den andra kallades *Lindeskogs Lyckor* och var belägen ytterligare lite längre åt sydost. Kartan visar att lyckorna var inhägnade.

Strukturen efter *Kjellehalla Lyckor* är än idag synlig i terrängen, i den norra delen av delområde 3d med trädbärande betesmark. Marken är öppnare och mer luckig än den kringliggande skogen. Läget för *Lindeskogs Lyckor* är i den allra sydostligaste delen av reservatet. Delar av dem ingår i nuvarande betesmark, både trädbärande och öppen i skötselområde 3e och 4e. Resten ingår i skogen i skötselområde 1. Någon av de äldre stensträngarna i beteshagarna kan härröra från dessa hägnader.

Utsnitt från storskifteskartan över Hörby 1789, med markerna öster om Stibys. Kartan är vriden så att norr ligger i "nordost". Pilarna visar läget för *Kjellehalla Lyckor* och *Lindeskogs Lyckor*.

Marken där *Kjellehalla Lyckor* låg är idag en halvöppen betesmark. Vandringsleden går genom området och där finns en populär rastplats med eldstad.

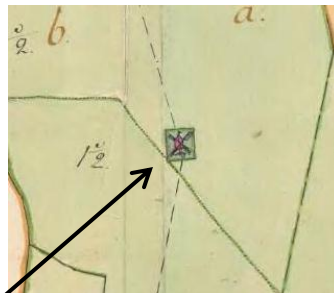

En äldre stensträng som kan ha varit hägnad i *Lindeskogs Lyckor*, i den utvidgade delen av reservatet.

Det övertorvade stenfundamentet är lämningen efter den väderkvarn som finns markerad på kartan år 1789, belägen i den norra delen av reservatet.

När det gäller markhistorisk tolkning av kartmaterialet med tillhörande handlingar gör namnen på de marker som heter ”Lycka” att man direkt förstår att dessa hägnade områden någon gång odlats upp.

På kartan visas med en symbol, en liten ditritad bild av en väderkvarn, att det låg en sådan på Hörbys mark i den norra delen av det nuvarande reservatet. Mycket riktigt finns det idag en ruin på platsen där kvarnen låg. Ruinen är i form av ett X-format stenfundament med stora delvis övertorvade stenar. Numera ligger den bland hasselbuketter i betesmarken. Såväl kvarngrunden som stensträngarna från innan år 1850 räknas nu som fornlämningar.

1800-talets kartor och lämningar

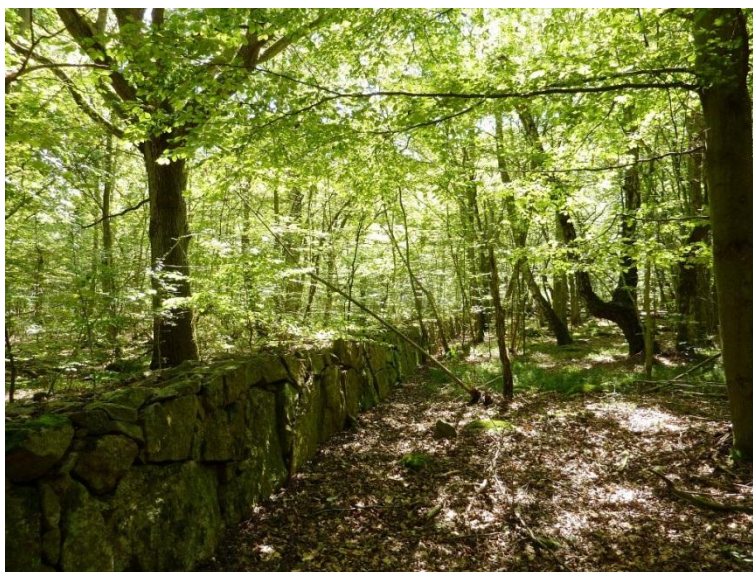
I båda byarna genomfördes enskifte⁴ nästan direkt efter storskiftet, år 1813 i Hörby och 1813 samt 1821 i Stiby. Dessutom gick man vidare med laga skifte⁵ för delar av Hörby

⁴ Enskiftet var en jordreform som ägde rum 1803 – 1827 och innebar att varje gård skulle ha sin mark samlad i en enda jordlott.

⁵ Laga skifte som infördes 1827 var en fortsättning och modifiering av enskiftet med en mer genomtänkt arrondering, rumslig fördelning av gårdens ägor. Varje gård tilläts ha tre ägoskiften, varav två i åker och äng samt ett i skogsmark.

1842, medan det i Stiby finns handlingar från 1834 och 1849 för delar av byn men där ingick inte hemman nr. 101, med marken inom nuvarande reservatet *Stiby backe*.

Enskifte och laga skifte medförde att många gårdar flyttades ut till de nya ägorna och byarna splittrades upp. Nu användes ofta begreppen inrösnings- och avrösningsjord. Till inrösningsjord räknades mark lämpad för åker och äng, även de delar av utmarken som bedömdes lämpliga för nyodling. Längs de raka gränser som lantmätaren ritat på kartan uppfördes ofta stenmurar i stenrika trakter som denna.

En rak noggrant lavad stenmur uppförd i en fastighetsgräns.

I byn Stiby fanns 11 hemman vid 1800-talets början när enskiftet skulle genomföras. Av dessa hade tre jordenaturen *frälse* och de övriga var *kronoskatte*⁶. På Stiby-delen kom marken inom det nuvarande reservatet att tillhöra ett hemman, nr. 101 på 1/8 mtl frälse, även med bokstaven O i handlingarna. I enskifteshandlingarna står att de fick tomt och åker på *Bjäret*. I övrigt delades marken i äng, kastjord (betyder oduglig) och mark, det vill säga betesmark. Marken i sydvästra delen av reservatet hette här *Store Lyckan*, medan *Ellemostan* står längre söderut.

I den borte delen av gräsmarken låg en del av bytomten till Stiby. De två gårdar som låg där flyttades på 1800-talet. Det finns inga synliga spår efter dem idag.

I Hörby fanns 21 hemman vid enskiftet. Sexton av dessa var *skattehemman*, varav flertalet kronoskatte, och fem var *frälsehemman*. De tio kronohemman som funnits vid

⁶ *Kronohemman* ägdes av kronan och lejdades ut till bönder (åbor) eller var boställen för officerare, fogdar och andra statliga tjänstemän. *Skattehemman* ägdes och brukades av en självägande bonde som betalade jordeboksskatt (ränta) till kronan (staten). *Kronoskatte* i sin tur betecknar ett tidigare kronohemman som köpts till skatte. *Frälsehemman* ägdes av en adelsman och kunde lejas ut till bönder.

storskiftet hade övergått till kronoskatte. På Hörbydelen hörde marken till hemman nr. 87 och 88 på vardera 3/8 mtl frälse. Dessa kom att bli gården Knutstorp.

I reservatets södra del, i nedanför de öppna betesmarkerna, ligger ytterligare en registrerad fornlämning i form av en koleragravplats (Mjällby 49:1). Gravplatsen anlades på begäran av Sundhetsnämnden år 1834 i samband med det första utbrottet av kolera. Lis-

Innanför stenmuren ligger en koleragravplats från år 1834, som är en fornlämning. En minnessten restes 1953.

På Stiby backe finns gott om spår efter stenbrytning, med bland annat brottytor och skrotstenshögar.

ter drabbades lindrigt, med fem dödsfall. 1853 slog sjukdomen till på nytt och dödstalen tiodubblades. Enligt kyrkoböckerna avled under sensommaren och hösten enbart i Hällevik 20 personer, som begravdes på denna gravplats.

Idag utgörs gravplatsen av en gräsbevuxen rektangel på 42 x 31 m, omgiven av stengärdesgårdar och bevuxen med ett flertal ekar. På gravplatsen finns 10 stenar, ungefär en halv meter höga, i två parallella rader. Ett flertal sänkor markerar insjunkna gravar.

År 1953 reste kommunen en minnessten på platsen med inskriptionen ”Här vilar offren / för koleran 1853. / Kommunen reste / vården 1953”. Minnesstenen är en registrerad övrig kulturhistorisk lämning (Mjällby 49:2).

Under 1800-talets slut påbörjades stenbrytning i liten skala i reservatets östra sluttning. Detta var ett vanligt näringsfång i Blekinges kusttrakter under denna tid. Stenbrytningen bedrevs här av två företag, det ena i Stibydelen och det andra i

Knutstorpsdelen av det nuvarande reservatet. Gatsten och byggnadssten framställdes, både för inhemskt bruk och för export. Verksamheten upphörde kort efter första världskrigets utbrott 1914. På flera ställen syns spår efter stenbrytningen i form av brottytor och skrotstenshögar. Ett stycke av en stensatt väg finns, liksom en stentrappa som ledde till ”Stenkontoret”. I skogen i reservatets östra del finns en stensatt brunn.

1900-talets kart- och källmaterial

Häradskartan från 1910-talet är en utmärkt källa vid markhistoriska studier, se Kartbilaga 6 "Historisk markanvändning tidigt 1900-tal". Vid den tiden var åkermarken som mest utbredd samtidigt som många äldre strukturer var välbevarade. Enligt häradskartan fanns det år 1915 barrskog i sydvästra hörnet och i norra delen av det nuvarande reservatet. Sydväst om restbergets krön ligger en platå på ca 55 - 60 m över havet. År 1915 brukades den som åkermark enligt kartan. Numera är detta område öppen betesmark med torrängsflora.

Häradskartan visar också att de nuvarande naturskogsartade ädellövskogarna var lövskogsbevuxna redan 1915. Tallskogen i norr avverkades i samband med reservatsbildningen på 1970-talet och sedan dess har området brukats som hagmark.

På Häradskartan finns ett par vägar markerade inom reservatsområdet. En väg ledde från samhället Hällevik rakt norrut genom Knutstorps mark, en sträcka som kan följas än idag eftersom vandringsleden går där längs en stig. På ett ställe i det område som var Kjellehalla Lyckor syns dessutom vägen som en hålväg i terrängen. En väg följde rakt utmed fastighetsgränsen i nordost och även den finns kvar, numera som en vandringsstig kantad av stenmurar.

Vandringsleden följer en äldre vägsträckning på östra sidan av Stiby backe. Här är ett vägshål där leden går genom området för de tidigare *Kjellehalla Lyckor*.

Vandringsleden går längs den historiska vägsträckan som här har formen av en hålväg.

Via 1970-talets ekonomiska karta kan man följa landskapets förändring. Kartan är kombinerad med ortofoto. Då var det åkermark kvar uppe på platån, på utstickaren i väster och längst i nordväst. Öppna betesmarker fanns på tidigare åkrar i väster och längst i sydost samt öster om platån. Luckiga halvöppna partier fanns utbrett runtom berget i norr, väster och nedanför platån i sydost. Tidigare åkermark på toppen var igenvuxen med vad som ser ut att vara enbuskar och på tidigare öppna betesmarker i söder hade

Den plana marken uppe på platån brukades som åker åtminstone under 1900-talet.

planterats tall. Tidigare tallskog fanns kvar både i norr och i sydväst. Delar av skogen ser ut att ha varit tät, särskilt lövskogarna i öster som exempelvis den i området vid *Ekehagen*.

I 40 års tid fanns det en järnväg på Listerlandet, kallad Listerbanan. Den invigdes år 1914 och gick då mellan Sölvesborg och Listershuvuds station (vid Hosaby), för att 1917 utökas med sträckan till Hällevik och sedan vidare till Hörvik. Persontrafiken upphörde 1956 på hela sträckan. Järnvägen förbi Hällevik finns inte med på någon av de kartor som har studerats här. På Häradskartan 1915 är järnvägen inritad fram till Listershuvud station och på den Ekonomiska kartan 1972 är den helt borta.

Den gamla banvallen har här, liksom på många andra platser, gjorts om till gång- och cykelväg och till och med ridväg. Den går från Hälleviks samhälle rakt norrut och passerar genom naturreservatets sydöstra del.

Den gamla banvallen har gjorts om till gång-, cykel- och ridväg och passerar genom sydöstra hörnet av reservatet.

Sydost om platån finns markerat en skjutbana och två vägar ledde dit söderifrån. Idag finns synliga vallar från den numera nedlagda skjutbanan. Tidigare anläggningsägare har varit Mjällby Skytteförening.

En jämförelse med det senaste ortofotot från 2013 uppvisar ganska likartade förhållanden som landskapet 30 år tidigare. Vissa delar är restaurerade genom utglesning och röjning och därmed öppnare och luckigare, medan andra har tätat något.

En av vallarna från den nedlagda skjutbanan öster om platån.

Områdets tidigare skydd

Områdets särpräglade drumlinbildning hotades under senare hälften av 1960-talet av täktverksamhet. Denna stoppades i samband med reservatsbildningen och det exploaterade området återställdes.

Naturvårdsfonden förvärvade fastigheterna Stiby 1:9 och Knutstorp 1:11 1967 och 1970. Beslutet att bilda Stiby backe naturreservat togs 1971-12-13

av länsstyrelsen med stöd av 7 § naturvårdslagen på grundval av ”ifrågavarande områdes betydande geologiska, botaniska, landskapestetiska och sociala naturvårdsvärden”. Syftet med reservatet var att ”för framtiden bevara ett främst ur geologisk, botanisk och social naturvårdssynpunkt värdefullt område på Listerlandet”. Skötseln syftade till att ”genom vårdåtgärder söka bevara dess naturvärden och göra det attraktivt för det rörliga friluftslivet”. Öppna ytor skulle hållas fria från buskvegetation genom beteshävd med företrädesvis nötkreatur och/eller hästar. Ädla lövträd, främst bok, ek och avenbok, skulle gynnas och barrskogsbevuxna partier på sikt överföras till ängsmark eller förnyngas med lövträd. En skötselplan för Stiby backe godkändes av länsstyrelsen 1976-06-22.

Stiby backe uppmärksammades i länsstyrelsens *Ängs- och hagmarksinventering* år 1990, där den fick värdeklass 1.

Hasselbuskar som växer i buketter i betesmarken i reservatets nordvästra del.

Ett kärr med skavfräken i nyckelbiotopen som nu införlivats i reservatet.

en Knutstorp 1:1, som ägs av Staten. Det nya området består dels av betesmarker, såväl öppna som trädbevuxna, dels av obrukad skogsmark. Större delen av skogen är en nyckelbiotop på 0,7 ha som Skogsstyrelsen avgränsade 2005, med ett skavfräkenkärr och blandädellövskog på kalkhaltig mark.

2.3.2 Nuvarande markanvändning

Naturreseptatet sköts främst genom att det betas samt genom gallringar och röjningar.

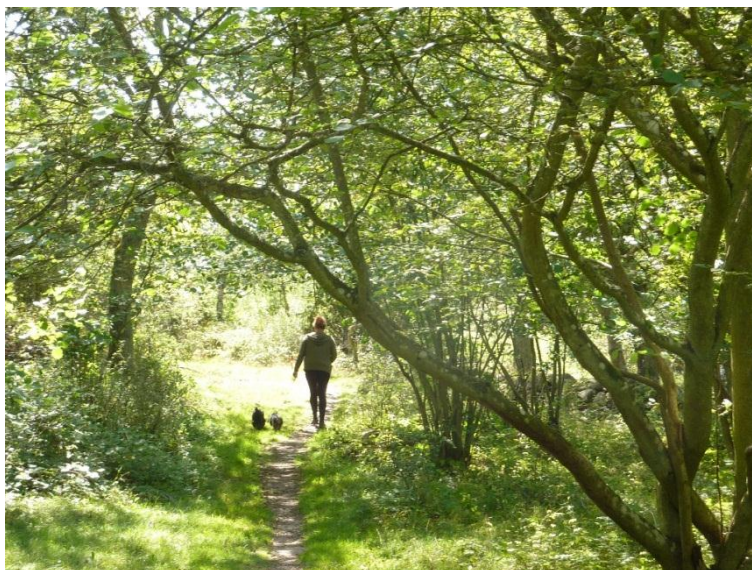
Större delen av reservatet betas, mest med nötkreatur men även med får, som här i den sydöstra delen.

Naturreseptatet *Stiby backe* anmäldes som Natura 2000-område enligt habitatdirektivet år 1997. I samband med att en bevarandeplan för områdets Natura 2000-värden togs fram år 2005 väcktes behovet att revidera skötselplanen. Det förslag till nytt beslut och skötselplan som gjordes av Sofia Engzell år 2007 har utgjort underlag vid denna revidering. I samband med revidering av beslut och föreskrifter utvidgas reservatet i sydost med 3 ha till att omfatta resterande del av fastighet-

Större delen av området betas, även delar av skogarna. Mindre ytor brukas som vall. Hela området med naturreseptatet *Stiby backe* ingår i riksintresse både för naturvården och för friluftslivet. *Stiby backe* är sedan 2005 Natura 2000-område med beteckning SE SE0410010 *Stiby backe*, enligt habitatdirektivet. Avgränsningen överensstämmer i stort sett med reservatsgränsen. De naturtyper som förekommer finns markerade i Kartbilaga 7 "Naturtyper".

Naturreseptatet Stiby backe fungerar idag som ett viktigt tätortsnära rekreationsområde framför allt för samhället Hällevik men även andra närliggande samhällen. Området är lättillgängligt såväl från de båda parkeringsplatserna i norr och väster som från samhället i sydost och närliggande gång-, cykel- och ridväg i öster. Det finns både markerade vandringsleder och mindre stigar som leder runt i reservatet. Vissa stigar ska kunna upplåtas för ridning och körning med häst. Ett torr-dass finns vid den norra parkeringen.

På flera ställen finns rastplatser med eldstäder, bland annat på toppen av berget där man har en vidsträckt utsikt över Pukaviksbukten med Hanö, Kråkenabben, Listershuvud samt det omgivande, mestadels flacka landskapet på Listerlandet. Reservatets naturskönhet och mångformighet, med såväl biologiska som geologiska värden, gör det värdefullt för åtminstone det lokala friluftslivet. De många kulturlämningarna minner om bygdens historia och ökar reservatets värde ur undervisningssynpunkt.

Stiby backe är ett populärt strövområde som ligger tätortsnära och lättillgängligt.

Det finns gott om björnbärsbuskar och sensommaren kan erbjuda besökare bär att plocka.

2.4 Källförteckning

Litteratur, rapporter, inventeringar, underlagsmaterial, mm

- Engzell, Sofia, 2007. Planförslag Skötselplan för naturreservatet Stiby backe , Länsstyrelsen i Blekinge län.
- Berglund, Björn E. & Sandgren, Per. ”Strandhugg: Strandförskjutningen i Blekinge – från istid till nutid”, *Blekingeboken Årgång 88, 2010*. Årsbok för Blekinge Hembygdsförbund och Blekinge museum.
- Gustafson, D. & Malmgren, J. C., 2002. *Inventering och övervakning av större vattensalamander (Triturus cristatus)*. Länsstyrelsen i Örebro län, publ nr 2002:2.
- Hallin, G., 2006. *Gaddsteklar från Listerlandet – Inventering av några torrängsartade lokaler 2005*. Länsstyrelsen Blekinge län, rapport 2006:2.
- Kornfält, K-A & Bergström, J., 1990. *Beskrivning till berggrundskartorna Karlshamn SV och SO*. Serie Af nr 167 och 168. Sveriges Geologiska Undersökning, Uppsala.
- Lidmar-Bergström, K. 1986. *Berggrundsformer i Blekinge*. Blekinges Natur 1986. Årsbok för blekingisk naturvård. Sid 15-31.
- Nilsson, Patrik, 2009. Dyngbaggar i Blekinge – inventering av dyngbaggefaunan i Blekinge 2007. Länsstyrelsen i Blekinge län, rapport 2009:10.
- Nitare, Johan (red.), 2000. *Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog*, Skogsstyrelsen, Jönköping
- Persson, M., 1995. *Beskrivning till jordartskartan Karlshamn SO*. SGU Serie Ae 116. Sveriges Geologiska Undersökning, Uppsala.
- Persson, M., 1997. *Listerlandets geologi*. Blekinges Natur 1997. Årsbok för blekingisk naturvård. Sid 15-31.

Internetkällor

- Artdatabanken. 2014. Artfakta. <http://www.artdata.slu.se/rodlista/default.asp>. Hämtat 2014-10-29.
- Artportalen. 2012. <http://artportalen.se>. Hämtat 2014-11-05.
- Lantmäteriet. 2014a. Historiska kartor. Lantmäterimyndigheternas arkiv. Hörby, Mjällby socken, storskifte år 1789, akt Hörby 1-18 21-24. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>. Hämtat 2014-10-01.
- Lantmäteriet. 2014b. Historiska kartor. Lantmäterimyndigheternas arkiv. Stiby, Mjällby socken, storskifte år 1792, akt nr 10-MJÄ-8. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>. Hämtat 2014-10-01.
- Lantmäteriet. 2014c. Historiska kartor. Lantmäterimyndigheternas arkiv. Hörby, Mjällby socken, enskifte år 1813, akt nr 10-MJÄ-22. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>. Hämtat 2014-10-01.
- Lantmäteriet. 2014d. Historiska kartor. Lantmäterimyndigheternas arkiv. Stiby, Mjällby socken, enskifte år 1813, akt Stiby nr 1-13. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>. Hämtat 2014-10-01.
- Lantmäteriet. 2014e. Historiska kartor. Rikets allmänna kartverks arkiv. Häradsekonomiska kartan, 1915-19, Sölvesborg J112-4-11. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>. Hämtat 2014-08-14.
- Lantmäteriet. 2014f. Historiska kartor. Rikets allmänna kartverks arkiv. 1972, Ekonomiska kartan, Mjällby JI33-3E2f74 och Hosaby JI33-3E2g74. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>. Hämtat 2014-09-16.
- Riksantikvarieämbetet. 2013. Forssök. <http://www.raa.se/cms/forsok/start.html>. Hämtat 2014-09-01.
- Skogsstyrelsen 2005. Nyckelbiotoper. <http://www.skogsstyrelsen.se/skogens-parlor/Nyckelbiotop>. Hämtad 2014-08-14.
- Sveriges Geologiska Undersökningar. 2013: Berggrund 1:50 K – databas.
- SGU 3013: Jordarter 1:100 K-1:250 K – databas.

3 Planerad markanvändning och skötsel

3.1 Övergripande bevarandemål

Bevarandemål för området

Målet med naturreservatet är att bevara och främja områdets biologiska värden samtidigt som allmänheten får möjligheter till friluftsliv och rika naturupplevelser. Områdets karaktär med såväl ädellövskog som ett välbevarat betespräglat kulturlandskap, med dess trädklädda och öppna betesmarker omväxlat med hållmarker och klippor, ska bevaras. Geovetenskapligt intressanta bildningar ska bevaras. Förekommande naturtyper och livsmiljöer ska utvecklas så att den biologiska mångfalden bevaras. Området ska generellt vara en gynnsam livsmiljö för dess arter av växter, insekter, kryptogamer och andra organismer med krav på antingen lång hävdkontinuitet eller orörd skogsmiljö, samt ha goda förutsättningar för såväl fågelliv som annat djurliv. Reservatet ska vara tillgängligt för allmänheten och ett attraktivt besöksmål.

3.2 Generella riktlinjer

Vid skötselåtgärder ska värdefulla element för faunan och florán sparas såsom grova träd, senvuxna träd, hålträd, boträd, blommande buskar och sälj samt såväl stående som liggande döda och döende träd av främst ädellövträd eller tall. Blottade sandytor i soliga lägen bevaras. Naturliga kärr- och fuktstråk ska finnas kvar med opåverkad hydrologi.

Gran ska inte förekomma i någon del av naturreservatet, utan röjs kontinuerligt bort.

Ingrepp som kan förändra naturliga former eller lagerföljder i områdets geologi och sen- eller postglaciala bildningar får inte göras.

Årlig betesdrift ska förekomma i stora delar av reservatet, varav i vissa delar som intensivt skogsbete. Stängslen ska ses över och kvarvarande taggtråd tas bort. I kantzonen mot åker- och betesmark får sly och yngre träd huggas bort för att inte beskuggningen ska bli för stor. Gamla, grova träd och lågor ska sparas. De träd som tidigare vuxit öppnare bör frihuggas. Spara en del buskar, i första hand blommande, för att skapa eller bibehålla brynmiljöer. Vid all buskröjning ska hänsyn tas till flikros (*Rosa tormentella*).

Döda träd, som denna liggande ek, ska sparas för den biologiska mångfaldens skull.

Olika åtgärder ska göra att området bibehålls som ett attraktivt turistmål där besökare bereds möjligheter till såväl rekreation som rika naturupplevelser och kan ges kunskap om djur, natur och kulturhistoria. Stigar och vandringsleder ska vara framkomliga. Utmed gångstigar ska trädsiktet regelbundet ses över och döda eller döende träd tas åt sidan om de kan utgöra fara för allmänheten. Träd som fallit eller hotar falla ned över befintliga stigar, stängsel, byggnader, kulturhistoriska lämningar eller tomtmarker får fällas, kapas, flyttas och lämnas kvar på lämplig plats i naturreservatet. Kan fara undanröjas genom att träden beskärs eller toppkas, ska de inte avverkas.

Kulturlämningar får inte skadas enligt föreskrifterna i Kulturmiljölagen (1988:950). Kulturhistoriska lämningar såsom fornlämningar i form av gravrösen samt övriga kulturhistoriska lämningar såsom koleragravplats, fägata och stensatt väg ska bevaras och åskådliggöras. Detta sker praktiskt genom att de hålls fria från uppväxande sly och buskar, speciellt vedartade växter som kan skada lämningarna. Stenmurar längs öppna marker ska synliggöras. Vid vegetationsröjning av stenmur får dock inte åtgärden utföras på ett sätt som hotar biologiska värden knutna till objektet. Stenar som fallit ner från stengärden läggs tillbaka. Ny sten får inte läggas på.

Vid skötselåtgärder är huvudregeln att röjnings- och avverkningsrester lämnas på lämpliga platser i naturreservatet. Vid åtgärder som ger större mängder röjnings- och avverkningsrester än vad som ur naturvårdssynpunkt är lämpligt att lämna i naturreservatet, kan resterna avlägsnas från naturreservatet. Grova delar ved, innanmurken ved och klen ved av ädellövträd samt hassel ska lämnas kvar och bör läggas i högar på solexponerade platser, företrädesvis i sydvända bryn. Detta gynnar flera ovanliga skalbaggar som länen i sydöstra Sverige har ett stort ansvar för att bevara.

Alla skötselåtgärder inom naturreservatet, till exempel utglesning, röjning och uttransport av virke ska utföras vid sådan tid och på sådant sätt att skador på mark, vatten, vedinsekters fortplantning samt växt- och djurliv i övrigt minimeras. Färskavverkat lövvirke med toppar och grenar som ska flisas får inte lagras i eller i närheten av naturreservatet under vedinsekternas huvudsakligaste flygtid (perioden april-juli), utan att det kan ske på ett för vedinsekterna säkert sätt. Lövveden attraherar vedinsekter från långa avstånd och forslas den bort för flisning förstörs fortplantningsbiotopen. Övertäckning med fångstved ovanpå kan vara en fungerande metod om virket behöver lagras i reservatet.

Skulle sjukdomar eller angrepp bli ett problem inom naturreservatet ska dessa hanteras och bekämpas på lämpligt sätt utifrån rådande kunskapsläge och erfarenheter.

3.3 Indelning i skötselområden

Naturreservatet består av 5 skötselområden som i sin tur delats in i delområden. Avgränsningen av skötsel- och delområdena framgår av bifogad skötselplankarta, se Kartbilaga 8 ”Skötselområden”. Flera spridda trädbestånd eller ytor kan tillhöra samma skötselområde.

Skötselområde 1. Skog med begränsad skötsel i träd- och buskskikt

Skötselområde 2. Betad skog

Skötselområde 3. Trädbärande naturbetesmarker

Skötselområde 4. Öppna betesmarker

Skötselområde 5. Övrig mark

3.4 Mål och åtgärder för skötselområden

3.4.1 Skötselområde 1: Skog med begränsad skötsel i träd- och buskskikt

Areal: 20 ha, varav:

ca 15 ha *näringsrik ekskog* (9160)

ca 5 ha *ädellövskog* (907 KNAS)

Beskrivning

Skötselområdet sträcker sig längs de nedre delarna av bergets sluttningar i öster och söder och omfattar ädellövsdominerade skogar, dels på ganska mager morän, dels på näringsrikare jordar. Dessa skogar ligger utanför betesmarken. I öster och sydost går reservatsgränsen, i öster gränsande till en gammal väg kantad av stenmurar som även är fastighetsgräns och bygräns mot Hörby. Gränsen fortsätter längs den gamla banvallen som numera fungerar som gång-, cykel- och ridväg. De södra delarna gränsar mot samhället Hällevik med dess villakvarter. Skötselområdet avgränsas antingen enbart av stenmurar när dessa är vällavade, höga och breda, av stenmurar kompletterade med stängsel eller av enbart stängsel.

Delområde 1a: Näringsrik ek-avenbokskog i öster

I delområdet tillhör skogen naturtypen *näringsrik ekskog* (9160). I den norra delen är det nästan ren avenbokskog med enstaka inslag av bok och ek. Avenbokskog är en prioriterad skogstyp i Blekinges skogsstrategi och mycket värdefull på grund av sin ringa förekomst i landet.

Död ved förekommer ganska sparsamt och den som finns är huvudsakligen av klena dimensioner. Skogen är sluten, tät och mörk, vilket sannolikt är en viktig orsak till den låga förnygringen. Buskskiktet är mycket glest och består av enstaka hagtornsbuskar samt en sparsam förnygring av avenbok. Murgröna klättrar på många av träden. På marken breder mattor med gamla löv ut sig och bottenskiktet består av fläckar med mossor, som praktstjärnmossa och cypressfläta. Bitvis finns också ett visst fåltskikt med vitsippor, harsyra och liggande murgröna samt små inslag av blåsippor och buskstjärnblomma.

Område med nästan ren avenbokskog nedanför bergets östra sida.

Längre söderut är marken fuktigare och mer näringsrik. Skogen utgörs av olikåldrig och flerskiktad ädellövskog med tämligen slutet trädskikt. Om våren blommar vitsippa och på de fuktigaste partierna även gulsippa. Trädskiktet domineras även här av ek med inslag av bland annat bok och avenbok. Inslag av många andra lövträdsarter finns också, såsom al, björk, körsbär och vildapel. De flesta träd ser inte ut att vara äldre än 100 år

och många är yngre, men det finns en del stora, gamla ekar och bokar i trädsiktet. Här har sannolikt varit ganska öppna betesmarker, med fristående större ädellövträd, som sedan fått växa igen. Döda och döende björkar är vanliga i området. Riktigt gamla och grova träd saknas. Det är också sällsynt med hålträd och mulmträd. Skogen innehåller ganska mycket stående död ved, både grov och klen, medan liggande död ved förekommer mera sparsamt.

Buskskiktet är bitvis ganska tätt och domineras av skuggpåverkad hassel. Hasselbuskarna har i vissa fall bara en kraftig, upp till 15 m hög stam och några mindre skott vid basen. Stående, död hasselved är vanligt. I vissa fall innehåller äldre hasselstammar små mulmhål. Andra arter i områdets buskskikt är hagtorn, fläder, björnbär och en del förnygring av bok och avenbok. Förnygring av ek är det sämre med. I områdets södra del, nära samhället, växer en del ung gran. Murgröna och kaprifol klättrar på träd och buskar. Fältskiktet utgörs bland annat av buskstjärnblomma, svalört, smånunneört, vit- och gulsippor och harsyra. Liggande murgröna klär bitvis marken och konkurrerar ut de flesta örter. I botten-skiktet ingår till exempel praktstjärnmossa, cypressfläta och björnmossa.

Skavfräken trivs där det finns ytnära rörligt vatten, som här intill en tidvis vattenfylld håla.

Det förekommer fuktiga partier där det växer gott om skavfräken, en vassliknande växt som trivs där det finns ytnära rörligt grundvatten. Innanför stenmuren i öster finns ett sådant område och intill är en tidvis vattenfylld håla mellan några stora block. Det är ett av delområdets två småvatten, gropar som är vattenfyllda åtminstone större tiden av året. Bottarna utgörs där av jord, nedfallna löv och grenar. Vattnet är brunfärgat av humusämnen.

I skogsområdena finns ett rikt fågelliv med bland andra ringduva, grönfink, talgoxe, duvhök, koltrast, blåmes, kråka, nötväcka, större hackspett och spillkråka.

Delområde 1b: Ädellövskog intill samhället i söder

Delområdet i söder består av ädellövskog, klassad som 907 KNAS med mer än 70 % lövträd, varav mer än 50 % är ädellöv. Den bokdominerade ädellövskogen har inslag av bland annat ek, avenbok och tall. Marken utgörs av stenig, svallad morän. Träden är ganska likåldriga, till största delen mellan 70 och 100 år gamla. Ekarna har stått ganska trångt och har smala kronor. Det är ont om död ved, både stående och liggande. Buskskiktet saknas nästan, däremot är det bitvis en tät förnygring av bok. Marken täcks till stora delar av lövmattor. Kärlväxtfloran är relativt artfattig med arter som vitsippor, buskstjärnblomma och krypande murgröna.

Delområde 1c: Nyckelbiotop med alsumpskog i sydost

Öster om den gång-, cykel- och ridvägen som går genom reservatet finns en liten yta med obrukad skogsmark som nu införlivas i naturreservatet. Delområdet har trekantsform med en smal spets intill g/c/r-vägen i norr, och ligger lägre än den gamla banvallen som är uppbyggd. I öster går reservatsgränsen i en stenmur och en stenmur skiljer skogen från beteshagen i söder. Skogsområdet är en nyckelbiotop på 0,7 ha med blandädellövskog och alsumpskog på kalkhaltig mark. Biotoptypen nämns som alsumpskog.

Växtligheten påminner i stort om den på närliggande marker inom Natura 2000-området, klassade som naturtypen *näringsrik ekskog* (9160). Trädskiktet är tätt och utgörs av övervägande ek och bok med klibbal som dominerande trädslag i fuktigare partier. Det förekommer även avenbok och vårtbjörk samt enstaka rönn och fågelbär. Bok, ek och avenbok utgör tillsammans hälften av trädskiktet och klibbal ungefär en tredjedel. Av gamla träd finns någon björk.

Blandädellövskog och alsumpskog växer på kalkrik mark i området som är nyckelbiotop.

I buskskiktet, som bitvis är ganska glest och delvis snårigt, växer bland annat hassel och hallon. Fältskiktet är frodigt och rikt med sippor, ekorrbär, skogskonvalj, stjärnblomma, näva, ormbunkar, fräken, ekorrbär och harsyra. Bottenskiktet har bland annat björnmossa. Det förekommer rikligt med död ved i delområdet. Det är omväxlande fuktiga och torrare partier. I norr finns en sumpskog i ett kärr i fuktig sänka med, förutom al, någon ek och grov björk. I kärret växer gott om skavfräken.

Bevarandemål för ädellövskog utanför bete

Målet är ädellövskog med naturskogskvaliteter, halvsluten till slutet med olikåldrigt och flerskiktat trädsikt och högt innehåll av död ved. Skogen får ha visst inslag av andra lövträdsarter och tall. Skogsbestånden ska med tiden uppvisa olikåldrighet, samt hög ålder och lång skoglig kontinuitet i alla delar, med kontinuerlig förekomst av gamla grova träd. Grova träd ska gynnas och det ska finnas efterträdare till de gamla träden.

Arealen *näringsrik ekskog* (9160) ska bevaras. För naturtypen typiska arter ska förekomma i livskraftiga populationer. Rödlistade och andra arter värda att skydda ska finnas kvar och ha en gynnsam bevarandestatus. Delar med avenbokskog ska bevaras.

Olikåldrigt trädskikt i ek-avenbokskog där murgröna växer både på marken och upp i träden, något som kan påskynda att trädet dör. Ädellövskogen ska ha naturskogsqualiteter och död ved ska finnas i riklig mängd i olika dimensioner och nedbrytningsstadier.

I skötselområdet ska det finnas lämpligt substrat för mossor, lavar och svampar i form av död och döende ved såsom hålträd, högstubbar, lågor och grenar i olika dimensioner och nedbrytningsstadier, savande träd och gamla eller grova träd. Äldre träd får åldras, dö och brytas ner på platsen. Död ved, såväl stående som liggande, ska förekomma i riklig mängd i olika dimensioner och nedbrytningsstadier.

För naturtyperna främmande trädslag får inte förekomma, inte heller föryngring av gran.

Sumpskogarna ska ha en naturlig vattenfluktuation. De småvatten som finns ska vid normalt eller högt markvattenstånd vara lämpliga som habitat för groddjur. Det ska finnas en öppen vattenspegel på delar av ytan. Runtom småvattnen ska finnas öppna gräs-tytor utan igenväxningsvegetation. Träd och buskar ska inte hindra insläpp av ljus och värme.

Skötselåtgärder

- Utglesning och röjning i träd- och buskskikt för att uppnå bevarandemålen. Eventuella åtgärder sker med eftertanke och försiktighet.
- Vidkroniga träd och efterträdare till dessa samt trängda grova träd kan friställas genom försiktig och successiv röjning.
- Död ved av lövträd samt tall och en lämnas orörd där den står eller faller. Träd som blockerar markerade stigar eller som fallit på kulturhistoriska lämningar får kapas och flyttas åt sidan.
- Främmande trädslag och granföryngring tas bort.
- Runt småvattnen görs åtgärder som bedöms lämplig för att gynna groddjur, såsom utglesning av angränsande trädskikt, röjning av sly och igenväxningsvegetation, rensning av vattenväxter. Avverkad vegetation lämnas i området för att öka tillgången på död ved.

Behov av inventeringar

En inventering behöver göras av områdets insektsfauna, av insekter knutna till trädmiljöer, för att få en aktuell bild av områdets skyddsvärda insektsfauna. Även lavflora och kärlväxter behöver inventeras för att öka kunskapen om områdets naturvärden.

3.4.2 Skötselområde 2: Betad skog

Areal: 20 ha, varav:

ca 9,4 ha *näringsrik ekskog* (9160)

ca 10,6 ha *ädellövskog* (907 KNAS), varav

- ca 6 ha *utvecklingsmark mot näringsfattig bokskog* (9110)

- ca 4,5 ha *utvecklingsmark mot näringsrik ekskog* (9160)

Beskrivning

Skötselområdet som sträcker sig utmed bergets norra och östra sida omfattar ädellövdominerade skogar på mestadels ganska mager morän. Betesdjuren har tillgång till skogen, men i stora delar märks inte någon större betespåverkan.

I den norra delen som har viss betespåverkan är det mest ekskog med enstaka inslag av andra trädslag, till exempel bok. Historiskt hörde detta område till utmarken, ett hägnat område som kallades *Örskroken* på storskifteskartan för Stiby 1792. Skogen är ganska sluten och hasselbuskar förekommer i buskskiktet i nordväst. Gränsen mot skötselområde 3 med trädbevuxna betesmarker är diffus vilket saknar betydelse eftersom båda områdena betas.

Betad skog med ekar och hasselbuketter norr om bergets topp, i det område som på 1700-talet skifteskarta benämndes *Örskroken*.

Ett långsmalt skifte inramat av stenmurar sträcker sig utmed den nordöstra sidan av backen. Där växer betespåverkad blandlövskog i norr med en övergång till ren avenbokskog i söder. Markfloran är sparsam och lövmattor täcker stora delar av marken.

Skötselområdets södra del är bevuxen med bokdominerad, halvsluten skog. Buskskikt saknas nästan helt. Marken är stenig och täcks till stora delar av lövmattor. Riktigt gamla och grova träd saknas. Död ved förekommer tämligen sparsamt. Detta område benämndes Ekhagen på Stiby storskifteskarta 1792 och tillhörde även det utmarken. Namnet antyder att där växte ekar då, men idag förekommer eken sparsamt i den bokdominerade skogen. Äldre ekar växer i gränsen mot de något luckigare markerna i skötselområde 3.

Bevarandemål för betad skog

Målet är betad ädellövskog som varierar mellan luckiga och slutnare partier, med naturskogsqualitéer, olikåldrigt trädsikt och högt innehåll av död ved. Arealen *näringrike* *skog* (9160) ska bevaras. *Ädellövskog* (907 KNAS) ska kunna utvecklas mot *näringsfattig bokskog* (9110). För dessa naturtyper typiska arter ska förekomma i livskraftiga populationer. Rödlistade och andra skyddsvärda arter ska finnas kvar och ha en gynnsam bevarandestatus. Skogsbestånden ska med tiden uppvisa olikåldrighet, samt hög

En stig leder ner från toppens sydsödra sida, genom bokdominerad skog som också ingår i de betade skogarna. Ädellövskogen ska här variera mellan luckiga och slutnare partier. Äldre träd får åldras, dö och brytas ner på platsen.

ålder och lång trädkontinuitet i alla delar, med kontinuerlig förekomst av gamla grova träd och senvuxna träd. Grova träd ska gynnas och det ska finnas efterträdare till de gamla träden.

Bitvis ska finnas ett buskskikt av bland annat hassel. Äldre träd får åldras, dö och brytas ner på platsen. Död ved, såväl stående som liggande, ska förekomma i riklig mängd i olika dimensioner och nedbrytningsstadier. För naturtyperna främmande trädslag får inte förekomma, inte heller föryngring av gran.

Skötselåtgärder

- Utglesning och röjning görs i träd- och buskskikt för att uppnå bevarandemålen.
- Vidkroniga träd och efterträdare till dessa samt trängda grova träd friställs genom försiktig och successiv röjning.
- Yngre ekar av olika åldersklasser sparas för att säkra tillväxten.
- Röjning av lövsly.
- Markerna betas årligen, helt eller delvis.
- Död ved av lövträd samt tall och en lämnas orörd där den står eller faller. Träd som blockerar markerade stigar eller som fallit på kulturhistoriska lämningar får kapas och flyttas åt sidan.
- Främmande trädslag och granföryngring tas bort.

Behov av inventeringar

En inventering behöver göras av områdets insektsfauna, av insekter knutna till trädmiljöer, för att få en aktuell bild av områdets skyddsvärda insektsfauna. Det behövs även inventeringar av lavflora och kärlväxter för att öka kunskapen om områdets naturvärden.

3.4.3 Skötselområde 3: Trädbärande naturbetesmarker

Areal: 48 ha, varav:

- ca 4,4 ha *näringsrik ekskog* (9160)
- ca 12,6 ha *trädklädd betesmark* (9070)
- ca 4,3 ha *enbuskmarker* (5130)
- ca 1,1 ha *torra hedar* (4030)
- ca 8 ha *ädellövskog* (907 KNAS),
 - *utvecklingsmark mot trädklädd betesmark* (9070)
- ca 3,5 ha *trädbärande kultiverad betesmark* (6913)
 - *utvecklingsmark mot trädklädd betesmark* (9070)
- ca 12,7 ha *obestämd torr-frisk naturlig gräsmark* (6810), varav
 - ca 8,8 ha *utvecklingsmark mot trädklädd betesmark* (9070)
 - ca 3,5 ha *utvecklingsmark mot torra hedar* (4030)
- ca 0,7 ha *blandlövskog på delvis fuktig mark*
- ca 0,3 ha *övrig öppen mark*

Beskrivning

Skötselområdet omfattar naturbetesmarker med varierande grad av busk- och trädskikt. Marken är torr till frisk och jordmånen växlar mellan sand eller mo och mer mullrik mark. De varierande förutsättningarna är grunden till betesmarkernas stora variation. Skötselområdet består av flera delområden. Hasseln har lång kontinuitet i området. En del av buskarna är gamla och grova och höga naturvärden är knutna till de välutvecklade hasselbuketterna. Svamparna läderskål och den i Blekinge ovanliga hasseltickan, som båda indikerar lång kontinuitet av hassel, har hittats här.

Delområde 3a: Trädklädd betesmark i norr

Delområdet är beläget i reservatets norra del. Den allra största ytan i norr och nordost tillhör naturtypen *trädklädd betesmark*. Området avgränsas av stenmurar, dels längs reservatsgränsen, dels mot intilliggande skiften.

Markhistoriskt tillhörde området Hörbys utmarker. På storskifteskartan år 1789 finns markerat en väderkvarn i den norra delen. Rester av kvarnens x-formade stenfundament syns idag som en övertorvad stenhög och kvarngrunden är en fornlämning. Intill kan man fortfarande följa den väg som ledde förbi och finns markerad på Häradskartan från 1900-talets början. Vandringsleden följer delvis den gamla vägen.

I hagmarken bland hasselbuketter ligger kvarnlämningen intill den gamla väg som fortfarande kan följas i terrängen (t.h. i bild).

Murgröna som slingrar sig runt stammar kan påskynda trädets död, som skett för denna björk i hagmarken i nordost.

Jordmånen utgörs av sandig morän och stråk med post-glacial sand eller grus och det finns områden med blottad sand. Trädsiktet består av unga, vidkroniga ekar med inslag av andra lövträdsarter som björk, bok, fågelbär, apel, sälg och rönn. Busksiktet innehåller bland annat bukettvuxen hassel med en del imponerande gamla hasselbuketter, samt stenros, luddros, flikros, äppelros, nyponros, slån, en och ung hagtorn. Murgröna växer på en del trädstammar. Bitvis finns stora,

öppna ytor. Fältsiktet är artrikt, speciellt i partier som inte varit igenvuxna. Hävdgynnade arter som förekommer är bland annat backsippa, knägräs, backnejlika, backtimjan, knölsmörbloffa, solvända, jungfrulin, stenmåra och brudbröd, gökärt, liten blålocka, kattfot, bockrot, ärenpris och teveronika.

På nyröjda och skuggiga partier är grässvålen mer uppluckrad och innehåller bland annat kruståtel och hundäxing samt har relativt stort inslag av mossor. Fältsiktet är i övrigt på dessa partier mer lundartat med arter som blåsippa, smånunneört, sloknunneört, vitsippa och svalört. Ett rikt fågelliv finns i området där bland annat gröngöling, svart-hätta, grönfink och rödstjärt har noterats. Delar av hagmarken har tidigare varit kraftigt igenvuxen men har restaurerats. Restaureringen har medfört ett uppslag av igenväxningsvegetation, till exempel björnbär.

Delområdet sträcker sig i en smal remsa mellan den öppna betesmarken i väster och den betade skogen. Där längs med vandringsleden finns ett stråk med luckig och lundartad miljö med vidkroniga ekar. På vissa ekar klättrar murgröna. Busksiktet utgörs huvudsakligen av hassel som växer i buketter, föryngring av ek, en, björnbär och vildrosor. I fältsiktet finns rikligt med blåsippor, vitsippor, sloknunneört och smånunneört. Stenmurar avgränsar här mot väster och söder.

Delområde 3b: Hagmark med ek och en på krönet

Delområdet utgörs av de relativt torra hagmarkerna på Stiby backes krön. I en del av sluttningen åt väster ligger en betesmark med ett glest trädsikt av bland annat ek, björk, bok, sälg och tall. Boken dominerar längst ner i backen där jordmånen är något djupare. Ekarna växer företrädesvis högre upp i sluttningen, liksom tallen. Träden står ganska glest och där jordmånen är tunn är de krattväxta. Björk växer tillsammans med sälg i ett bälte halvvägs upp i sluttningarna. Busksiktet utgörs bland annat av en, som dominerar högre upp, björnbär och olika vildrosarter. Längre ner på sluttningen dominerar busksiktet av hassel. En del stående och liggande död ved finns, mest klen sådan.

Fältsiktet utgörs av artrik, betad grässvål med hävdgynnade växter som knägräs, backnejlika, backsippa och brudbröd. Det finns delar där fältsiktet tydligt skuggpåverkat

och har inslag av hävdgynnade växter, som ärenpris och bockrot. Större delen av området avgränsas av stengärdesgårdar. I sluttningarna och uppe vid bergets topp finns hållar i dagen. Från restbergets högt belägna delar har man vidsträckt utsikt och på toppen finns ett registrerat fornminne i form av en gravplats från tidig bronsålder bestående av ett antal olikstora rösen. Det bergiga området på bergets krön kallades för *Lidhallarna* på Stibys storskifteskarta 1792.

Bergbranterna på den östra sidan är delvis kala och delvis bevuxna med en, krattvuxen ek och en del tall. Naturen ger här ett vilt och dramatiskt intryck och bjuder på många vackra utsikter. Det är dock svårt att ta sig fram där. I området har bedrivits stenbrytning i mindre skala och gamla brottytor, stup och skrotstenshögar finns kvar här och var.

Högt upp på toppens västsluttning växer ekar och enbuskar på torra gräsmarker där det finns en del kala hållar.

Delområdet sträcker sig söderut på den något kuperade västsluttningen.

Trädskiktet domineras av ekar, varav en del är vidkroniga, gamla och knottiga. Längre ner i sluttningen växer vidkroniga bokar. Buskskiktets relativt stora inslag av enbuskar avspeglar de torra markförhållandena.

I övrigt finns här en del hasselbuskar och täta snår av slån, olika vildrosarter och björnbär, som växer i anslutning till stenigare partier. Markvegetationen varierar mellan väl utvecklad grässvål och torrängsflora på de mest solexponerade platserna och upplöst grässvål med inslag av lundvegetation med till exempel vitsippor och sloknunneört i skuggigare delar. Öppen naturbetesmark gränsar i väster och delvis i öster.

Längre ner på västsluttningen växer vidkroniga bokar och buskskiktet domineras av bukettvuxen hassel.

Impediment med tunn jordmån uppe på platån, där odlingsrösen placerats på berghällar. Den döda eken vittnar om kärva växtförhållanden.

En del av den trädbevuxna betesmarken utgörs av ett betat impediment som sträcker sig som ett smalt band mot öster och bergets krön, ut på platån med omgivande öppna betesmarker. Släta urbergshällar går bitvis i dagen eller ligger mycket ytligt och jordmånen är tunn. Förmodligen har det inte varit lönt att bruka dessa partier. Hälarna användes som uppläggningsplats för stenar som plockades ur åkrarna. Här finns en del rösen men även mer oorganiserade stenhögar. I den västra delen finns en ganska väl-

bevarad fägata i öst-västlig riktning. Den är en rest av den väg som ledde från Stiby by till utmarken och området som på Storskifteskartan 1792 kallades *Stiby Bjär*.

Idag är impedimentet delvis bevuxet med gles, lundartad, ekdominerad lövskog. Buskskiktet domineras av bukettvuxen hassel. En del hasselbuketter är gamla och innehåller mycket död ved och grova stammar. I buskskiktet finns bland annat björnbär och slån. Fältskiktet är artrikt med till exempel vårlök, desmeknopp, små- och sloknunneört på lundartade partier medan backsippa och bergsyra växer där jordlagret är tunnare.

Delområde 3c: Hagmark på sydostsluttning

Torra sandiga hedmarker och trädklädda betesmarker på platåns sydostsluttning.

Delområde är beläget öster och söder om platån. Mot de öppnare markerna på platån avgränsar stengärdsgårdar. På platåns ostsluttning ligger en hagmark där ett halvslutet trädskikt omväxlar med öppna områden på sandiga marker med strandvallar. På ytans norra del finns ett öppet parti med *torra hed* där marken har blottade sandytor. Väster om detta finns ett litet parti med *trädklädd betesmark* där det växer flera vidkroniga gamla ekar, riktiga så kallade ”sparbanksekar”.

Död ved finns bland annat som lågor av fallen ek. Resten av ytan som består av ädellövskog (907 KNAS) är utvecklingsmark mot *trädklädd betesmark*. Trädsiktet domineras av ädellövträd och busksiktet innehåller bland annat hassel, slån, vildrosarter, björnbär och en. Mitt i området, nedanför östsluttningen, ligger en koleragravplats från 1853.

Söderut domineras trädsiktet av smalkronig ek med inslag av bland annat björk, bok, avenbok och tall. Trädsiktet är halvsluttet och träden ganska unga. Busksiktet är artrikt med exempelvis rosor, en, hassel och björnbär. I en del träd och buskar klänger kaprifol och murgröna. Marken är en mosaik av mer eller mindre tät grässvål, på skuggiga partier med inslag av mossa, samt bitvis skogsarter som vit-sippa, ärenpris och buskstjärnblomma. Det finns sparsamt med stående och liggande död ved, mest klen men även enstaka grövre tallågor och torrakor. Mot väster övergår trädsiktet mot tall, för att glesas ut mer och mer. Gränsen mot öppna betesmarker är diffus. Busksiktet består där nästan uteslutande av en och björnbär.

Delområde 3d: Hagmark kring Kjellehalla Lyckor

Delområdet är beläget i reservatets sydöstra del. Denna trädbevuxna betesmark utgör en långsmal yta som ligger insprängd i ädellövskog, med betad skog i väster och obetad skog i norr och öster. I söder går reservatsgränsen mot samhället. Markhistoriskt har området tillhört utmarken till Hörby. Men den norra delen av delområdet var en tid upptagen som lycka. På storskifteskartan 1789 kallas den *Kjellehalla Lyckor* och var häg-

Betesmarker med ek och tall i trädsiktet, i södra delen av reservatet.

Strukturen efter *Kjellehalla Lyckor* är synlig än idag eftersom den tidigare lyckan numera är öppnare och luckigare än den omgivande skogen.

nad från betesmarken runtomkring. Strukturen märks ännu, eftersom den tidigare lyckan numera är öppnare och luckigare än den omgivande skogen. Trädskiktet består huvudsakligen av björk och relativt stora ekar, fristående och i grupper. I buskskiktet finns bland annat hassel i väl utvecklade buketter, en, vildrosarter, björnbär och slån. Fältskiktet består av betad grässvål som bitvis är tät med hög andel hävdgynnade arter, men mer uppluckrad där det är skuggigt. Bottenskiktet som bland annat består av gräs och hakmossa är väl utvecklat på de skuggigaste platserna. I området finns en grillplats.

En flerstamig björk i betesmark som tidigare varit öppnare men vuxit igen.

Delar i söder har ett mer slutet trädskikt som domineras av ek samt inslag av bok och avenbok samt andra lövträdsarter som björk, körsbär och vildapel. De flesta träd ser inte ut att vara äldre än 100 år och många är yngre, men det finns en del stora, gamla ekar och bokar insprängda i trädskiktet. Här har sannolikt varit ganska öppna betesmarker, med fristående större ädellövträd, som sedan fått växa igen. Riktigt gamla och grova träd saknas. Det är också sällsynt med hål-

träd och mulmträd. Döda och döende björkar är vanliga i området som innehåller ganska mycket stående, död ved, både grov och klen. Liggande död ved förekommer mera sparsamt, mest ont är det om grövre lågor.

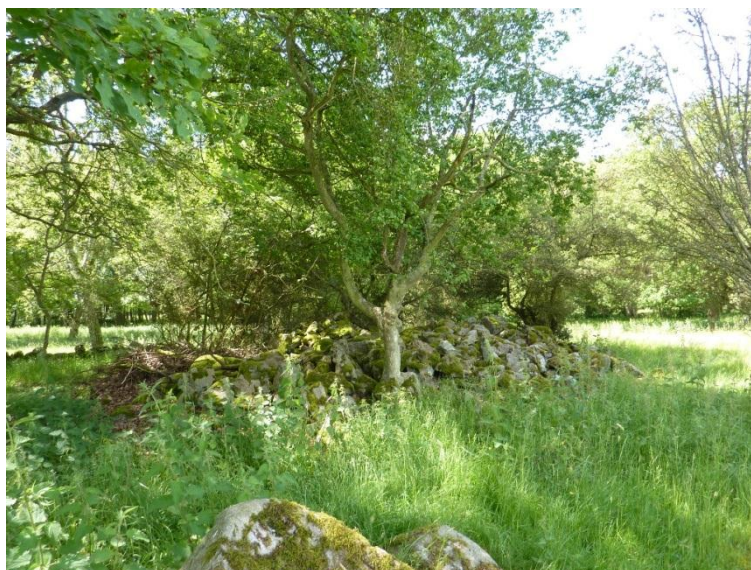
Buskskiktet är bitvis ganska tätt och domineras av skuggpåverkad hassel. Hasselbuskarna har i vissa fall bara en kraftig, upp till 15 m hög stam och några mindre skott vid basen. Stående, död hasselved är vanligt. En del äldre hasselstammar innehåller små mulmhål. Andra arter i områdets buskskikt är hagtorn, fläder, björnbär och en del förnygring av bok och avenbok. Bitvis är buskskiktet ganska tätt, speciellt i områdets södra del, nära samhället, där det även växer en del ung gran. Murgröna och kaprifol klättrar på träd och buskar

Fältskiktet utgörs bland annat av buskstjärnblomma, svalört, smånunneört, vitsippor och en del harsyra. Om våren blommar vitsippa och på de fuktigaste partierna även gulsippa. Liggande gärdesgårdgröna klär bitvis in marken och konkurrerar ut de flesta örter. I bottenskiktet ingår praktstjärnmossa, cypressfläta och arter av björnmossa.

Delområde 3e: Beteshagar i sydost

Delområdet består av beteshagar som ligger i reservatets sydöstra del, på bägge sidor om gång-, cykel- och ridvägen som här passerar genom reservatet. Bägge hagarna har på senare tid betats av får. Markhistoriskt tillhörde området utmarken till byn Hörby. Tidvis har ytan tillsammans med öppnare marken i söder ingått i en lycka, på storskifteskartan från år 1789 kallad *Lindeskogs Lycka*. Lyckan var då hägnad från betesmarken runtomkring.

Ytan väster om g/c/r-vägen har ett slutet trädsikt som domineras av al i söder och björk i norr. Busksiktet består av hassel och enbuskar. Den norra delen har gallrats och glesats ut. Fältsiktet har visst inslag av hävdgynnade arter. Stenmurar inramar i väster och norr. En stenmur går tvärs över delområdet och det finns andra delar av stenmurar och stensträngar från äldre hägnader samt odlingsrösen.

Ett stort stenröse i betesmarken, där *Lindeskogs Lycka* tidigare låg enligt storskifteskartan 1789.

Ytan öster om g/c/r-vägen tillhör den del som nu införlivas i naturreservatet. I öster går reservatsgränsen i en stenmur. En gammal låg stenmur avgränsar delområdet i söder och sydväst mot resten av den öppnare betesmarken. Närmast norr om muren finns ett stort stenröse. Där är den lite högre liggande marken sandig och har små partier med blottad sand. Kaninhål i den sandiga marken vittnar om att de har bo där.

Alsumpskog på den norra delen av marken som ingår i betesfällan längst i sydost, som nu är en del av reservatet.

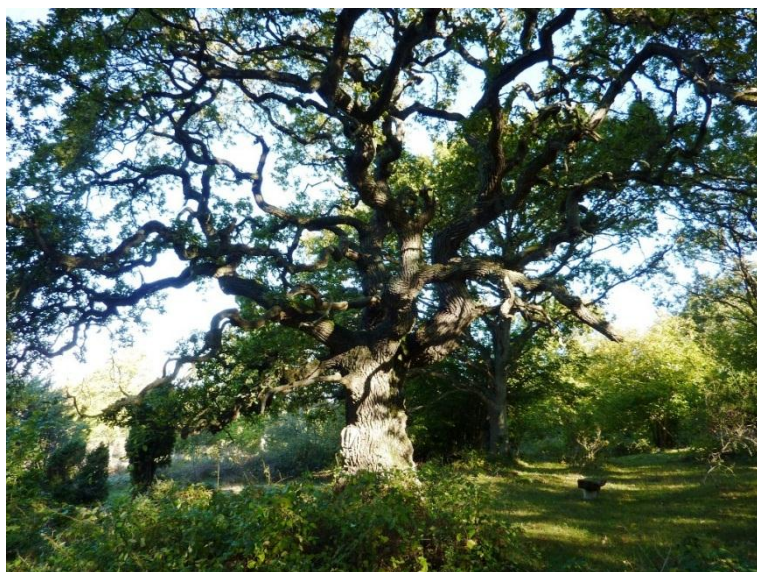
I trädsiktet växer lövträd såsom ek, fågelbär, björk samt al och i busksiktet gott om enar. I den norra delen är det låglänt ganska plan mark där det växer al i sumpskogsliknande miljö. En stenmur avgränsar mot skogen i norr. Även i den västra delen finns en mindre aldunge samt någon björk och fågelbär. Längs cykelvägen i väster växer ekar och det är kvävepåverkat med mycket nässlor och hallon.

Bevarandemål för trädbevuxna betesmarker

Arealen *enbuskmarker* (5130) och *näringsrik ekskog* (9160) ska bevaras. Arealen *trädklädd betesmark* (9070) och *torra hedar* (4030) ska öka. För dessa naturtyper typiska arter ska förekomma i livskraftiga populationer. Rödlisterade och andra skyddsvärda arter ska finnas kvar och ha en gynnsam bevarandestatus. Det övergripande målet är en be-

tesmark med ett omväxlande glest till mer slutet träd- och buskskikt med väl avgränsade artrika buskage och en hävdgynnad flora.

I de trädbärande betesmarkerna eftersträvas hagmark med ett glest trädskikt – såväl fristående som glesa grupper – av mest ek, såväl vidkronig som krattek, bok och andra lövträd samt i förekommande fall tall. Ett lägre glest träd- och buskskikt med bland annat hassel, apel, sälg, hagtorn, vildrosor, en, fläder, björnbär och slån bevaras. Träd- och buskskiktet hålls i glesa grupperingar med öppna partier emellan. På krönet ska träd- och buskskiktet vara än mer sparsamt och där kan enar sparas i väl sammanhållna buskage. Buskskiktet ska domineras av en i de högre belägna delarna och av bukettvuxen hassel längre ned. Bitvis ska buskskiktet vara artrikt och bestå av hasselbuketter och väl avgränsade busksnår av framför allt bärande arter medan inslaget av en ska vara litet. Det ska finnas välutvecklade hasselbuketter, med både gammal, död ved och nya skott.

En gammal vidkronig ek i västsluttningen nedanför platån. Föryngringsprocessen kan säkras genom nya trädplantor får växa upp i törnbuskage.

Gamla grova träd ska gynnas och kontinuiteten av grova träd säkerställas genom att en naturlig åldersfördelning eftersträvas. Yngre ekar ska kunna utvecklas till spärrgreniga träd. I hedartade områden kan det liksom i enbuskmarker finnas täta sammanhållna buskbestånd av, förutom en, bland annat slån, nypon och hagtorn. Föryngringsprocessen säkras genom att spara spritt törnbuskage där nya trädplantor kan växa upp.

Betesmarkernas karaktär av mosaiklandskap med olika

”rum” av luckiga hagmarker med tätare och glesare delar samt ett betespräglad kulturlandskap ska bevaras. I första hand hävdas markerna, förutom med röjning, genom bete. Betestrycket ska vara tillräckligt högt, så att vegetationen i gräsmarkerna är väl nedbetad vid säsongens slut. Ingen igenväxning får ske av högorter, buskar eller sly. Fältskiktet ska vara artrikt och domineras av hävdgynnade arter och med tät grässvål. Floran ska vara lundartad och betespräglad i de luckiga delarna. Betet får inte hota förekomsten av backsippa.

I kantzoner mot öppnare mark vidmakthålls ett olikåldrigt trädskikt med vidkroniga solitärer av bland annat ek där trädindivider med särskilt höga naturvärden gynnas. Brynzoner samt bärande och blommande buskar, däribland flikros, och träd gynnas.

I området ska det finnas lämpligt substrat för mossor, lavar och svampar i form av död och döende ved såsom hålträd, högstubbar, lågor och grenar i olika dimensioner och nedbrytningsstadier. Äldre träd får åldras, dö och brytas ner på platsen. Död ved, såväl stående som liggande, ska förekomma i riklig mängd i olika dimensioner och nedbrytningsstadier.

Markerna betas tillsammans med skötselområde 2. *Betad skog* och 4. *Öppna betesmarker*.

På kolerabegravningsplatsen ska det vara öppen gräs- och hagmark med en del solitära träd. Ingen igenväxning får ske av högorter, buskar eller sly. Gravrösen, kolerabegravningsplats, stensatt väg, odlingsrösen och stenmurar ska bevaras och åskådliggöras.

Det är önskvärt att småvatten som finns vid normalt eller högt markvattenstånd ska vara lämpliga som habitat för groddjur. Det ska då finnas en öppen vattenspegel på delar av ytan. Runtom småvattnen ska finnas öppna gräsytor utan igenväxningsvegetation. Träd och buskar ska inte hindra insläpp av ljus och värme.

Från bergets krön ska det finnas öppna siktstråk som ger utsikt över det omgivande landskapet.

Skötselåtgärder

- Markerna betas årligen, gärna i sambete eller växelbete med olika djurslag.
- Underhåll av stängsel och stängselgenomgångar utförs vid behov.
- Betetrycket kan styras med hjälp av fällindelning och intensifieras eller minskas efter behov. Exempelvis styrs betet med hänsyn till backsippa.
- Utglesning och röjning görs i träd- och buskskikt för att uppnå bevarandemålen.
- Vidkroniga träd och efterträdare till dessa samt trängda grova träd friställs genom försiktig och successiv röjning.
- Yngre ekar av alla åldersklasser sparas för att säkra tillväxten.
- För att öka insläppet av ljus och värme till marken bland hasselbuketterna, kan vissa gallras bort eller kapas ca 1,5 - 2 m över marken, och vid nästa gallring tas andra buketter.
- Röjning av lövsly och igenväxningsvegetation.
- Underhåll av brynmiljöer och buskage. Hänsyn ska tas till flikros vid buskröjning.
- Spara spridda törnbuskage där nya trädplantor kan växa upp.
- Död ved av lövträd samt tall och en lämnas orörd där den står eller faller. Träd som blockerar markerade stigar eller som fallit på kulturhistoriska lämningar får kapas och flyttas åt sidan.
- Främmande trädslag och granföryngring tas bort.
- Områden kring gamla stenbrott med dess klippstup, hålor och stenhögar kan vid behov stängslas av.
- På bergskrönets östra sida görs röjningar som ger öppna siktstråk med utsikt över det omgivande landskapet.

Behov av inventeringar

En inventering behöver göras av områdets insektsfauna, av insekter knutna till trädmiljöer och gräsmarker, för att få en aktuell bild av områdets skyddsvärda insektsfauna. Det behövs även inventeringar av lavflora och kärlväxter för att öka kunskapen om områdets naturvärden.

3.4.4 Skötselområde 4: Öppna betesmarker

Areal: 34 ha, varav:

ca 11 ha torra hedar (4030)

ca 18 ha öppen kultiverad betesmark (6911), varav

- ca 11 ha utvecklingsmark mot torra hedar (4030)

- ca 2,5 ha utvecklingsmark mot silikatgräsmarker (6270)

ca 4 ha obestämd torr-frisk naturlig gräsmark (6810)

- utvecklingsmark mot trädklädd betesmark (9070)

ca 1 ha öppen gräsmark

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av mestadels öppna betesmarker, såväl naturliga fodermarker som andra mer kvävepåverkade delar. Övervägande del av marken sträcker sig utmed reservatets västra sida och upp på en platå. Större delen har tidigare varit åkermark och har en lång kontinuitet som öppen mark. Trädsikt saknas i stora delar av skötselområdet. Markerna inom skötselområdet ska även fortsättningsvis hävdas genom bete, samt röjning, för att uppnå bevarandemålen. På mindre delar odlas vall.

Delområde 4a: Gräshed i nordväst

Delområdet utgörs av öppna gräsmarker nedanför bergets västsida. Markhistoriskt tillhörde detta delområde, utom den sydligaste delen, åkermark på inägorna till Stiby by.

De numera öppna betesmarkerna med torra hedar nedanför bergets västsluttning var tidigare åker under lång tid.

På storskifteskartan 1792 ingick åkermarken i två vångar. På Häradskartan 1915 visas att här var åker och 1974 var det fortfarande åkermark på den norra delen medan åkerbruket hade upphört på den södra delen. Därefter har marken använts till vallodling och sedan övergått till betesmark. Den södra delen tillhörde en inhägnad lycka, *Stora Ellemossan Lycka*, på utmarken och vid 1910-talets början växte där tallskog. Numera betas alla områdena.

Med början längst i nordväst finns en liten restaurerad hagmark med ett glest trädskikt av lövträd och ett buskskikt som domineras av hasselbuketter. Söderut ligger öppna torra hedmarker på sandig och sten- och blockfri mark. Reservatets största sammanhängande område med naturtypen *torra hedar* är alltså gammal åkermark. En stenmur följer reservatsgränsen i väster. Ett visst träd- och buskskikt finns i form av bryn längs kanterna och som en del mindre grupper i anslutning till impediment. Trädskiktet består huvudsakligen av ek men det finns även inslag av andra lövträd och enstaka tallar. Allra längst i söder har betesmarken ett glest, ganska jämnt fördelat trädskikt av relativt ung, likåldrig björk.

Buskskiktet består huvudsakligen av en och glest stående robuskar av bland annat den rödlistade arten flikros, av stenros, äppelros och nyponros, samt längs stenmurar och vid impediment även av björnbär, slån och hassel. En delvis övertorvade stengärdesgård ligger som ett impediment rakt över marken och intill växer en trädunge med björk. Ett antal stora stenblock ligger i en tät dunge av ek, björk och körsbär med ett buskskikt av hasselbuketter. Impediment finns också i form av stenblock i två rader. I anslutning till dem växer en del träd och buskar, vidkronig ek och hasselbuketter.

Invuxna i ett buskaget står resterna av en gammal apellund där flera av träden har döda grenar och mindre mulmhål. Längs stengärdesgårdarna i reservatsgränsen i väster växer snår och bitvis ganska tätt med träd såsom ek, bok, avenbok, björk och tall. En stengärdesgård avgränsar mot platån i sydost. Sluttning upp mot platån är sandig. Ett bestånd harris växer i sluttningen.

Fältskiktet innehåller hävdgynnade och torktåliga arter som borsttåtel, jungfrulin, kär-ringtand, backtimjan, bergsyra och svartkämpar. Där marken är som torrast eller utsätts för mycket slitage täcks sanden delvis av ett glest täcke av borsttåtel, mossor och lavar.

Många arter av gaddsteklar har hittats här på de torra hedmarkerna, varav en del ovanliga arter och fyra rödlistade. De rödlistade arterna tillhör samtliga gruppen bin *Apoidea* och de är slättersandbi, hedsidenbi, vädssandbi och småfibblebi *Panurgus calcaratus*. Bina är beroende av olika blommande örter som värdväxter. De fyra ovan nämnda arterna har som huvudsakliga värdväxter olika arter av fibblor, hedblomster och åkervädd.

En stenmur följer den tidigare gränsen mellan inägomarkens åkrar (t.h.) och den betade utmarken.

Öppna betesmarker nedanför sluttningen längst i sydväst, med en del buskage.

I höjd med den västra parkeringsplatsen finns slänter efter gammal täktverksamhet. Kaniner gräver gärna sina bohål i den sandiga marken. Sandblottor förekommer, ofta åstadkomna av kaninernas grävande i kombination med tramp från betande nötkreatur. Delar av den gamla täkten är bevuxna med björnbärssnår och täta buskage samt en gles sälgdunge.

I fågelfaunan märks arter med behov av öppna marker, som sånglärka och arter som behöver öppen mark i anslutning till löv- eller tallskog, till exempel trädlärka och gulsparv. Allmänt förekommande fågelarter med mindre specifika krav på miljön, som fasan, grönfink och talgoxe.

Delområde 4b: Öppna fodermarker i väster

Delområdet utgörs av reservatets västligaste hägn beläget norr om en gård och den väg som leder in till reservatets ena parkeringsplats. Marken som tidigare brukats som åker har övergått till betad vall.

Den del längst i väster som länge varit åkermark. Vallen övergår i betesmarkerna nedanför det skogklädda berget som syns till höger.

Vid storskiftet 1792 var detta åkermarken närmast bykärnan. En liten del av marken längst i väster har tillhört bytomten och där låg två av gårdarna i Stiby fram tills efter enskiftet på 1830-talet. I väster gränsar landsvägen. En delvis raserad stengärdesgård förstärkt med taggtråd, täta gamla syrener och täta buskage avgränsar ytan i övrigt.

Längst i sydväst, gränsande till landsvägen, finns en mindre yta som också utgörs av betad vall.

Delområde 4c: Öppna betesmarker på platån

Delområdet som är beläget uppe på en platå består av betesmark som tidigare har brukats som åker. Någon gång under 1800-talet har den odlats upp. Häradskartan 1915 visar att där var åker då. Området delas upp i fem skiften av stengärdesgårdar. Större delen av skiftena ligger ovanför högsta kustlinjen, som i trakten nådde till 53m.ö.h., och där är den sandiga moränen osvallad. Det välldränerade underlaget gör att vegetationen till stora delar är torrängsartad. Mullvad och vattensork trivs i den lättgrävda jorden och det är gott om uppgrävda små jordhögar.

Betesmarkernas flora domineras av torktåliga och hävdgynnade växter. Florans sammansättning visar fortfarande spår av gödsling och vallodling men det finns även inslag av knippfryle, svartkämpar, röllika, brudbröd, hedblomster och backnejlika. Bitvis kommer ganska rikligt uppslag av rosbuskar i betesmarken. Längs stenmurarna växer täta ridåer av träd och busksnår.

De flesta träden är ekar av olika ålder, varav en del är vidkroniga och andra växer mer inträngt. Andra trädslag är bok, mest yngre och flerstammig samt inslag av bland annat björk, rönn och körsbär.

En del stående död ved finns i trädskiktet. Buskskiktet domineras av slån med inslag av många andra arter som rosbuskar, björnbär och måbär. I söder finns ett ganska stort inslag av kaprifol och i norr av välutvecklade haselbuketter. Många av haselbuskarna innehåller gamla och grova stammar. Där träd och buskar står tätare är florans längs stengärdesgårdarna lundartad med arter som desmeknopp, vårlök och sloknunneört.

Öppna betesmarker på platån, ett område som var åkermark under 1900-talet med tidigare hörde till utmarken.

Delområde 4d: Beteshagar i sydost

I reservatets sydöstra del finns två små ytor med öppen gräsmark på vardera sidan om den gång-, cykel- och ridvägen som här passerar genom reservatet. Markhistoriskt tillhörde området utmarken till byn Hörby. Delar av området ingick tidvis i en lycka, på storskifteskartan från år 1789 kallad *Lindeskogs Lycka*, tillsammans med trädbevuxna marken intill. Lyckan var hägnad från betesmarken runtomkring. På Häradskartan 1915 visas att det då var åker på de ytor som ungefär motsvarar delområdet.

Ytorna ingår i betesfällor tillsammans med mer trädbevuxna delar och betas i nuläget av får. I delområdet öster om gång-, cykel- och ridvägen växer buskage med bland annat fläder och slån. En gammal stenmur avgränsar i norr och nordväst mot resten av betesmarken som är trädbevuxna, tidigare skog och utmark. I hagen finns anläggningar med brunnar för grundvattenuttag som tillhör kommunen.

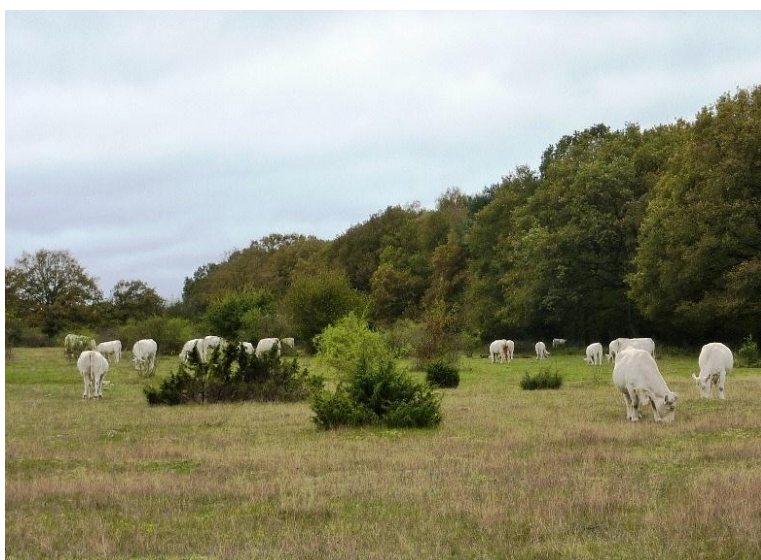

De numera betade gräsmarkerna längst i sydost har tidigare tillhört *Lindeskogs Lycka* och sedan varit åker. Brunnar för grundvattenuttag ligger i området.

Bevarandemål för öppna betesmarker

Det övergripande målet är en mestadels öppen betesmark med en hävdgynnad flora. Naturtypen *torra hedar* ska vara minst 12 ha och öka. För naturtypen typiska arter ska förekomma i livskraftiga populationer. Rödlistade och andra arter värda att skydda ska finnas kvar och ha en gynnsam bevarandestatus.

Gräsmarkerna ska vara starkt präglade av bete. Kärnväxtfloran ska vara artrik och dominerad av hävdgynnade lågvuxna arter och med ett stort inslag av typiska arter. Även

Reservatets gräsmarker ska vara präglade av bete. Betande kreatur på gräshedar i nordväst.

Kärnväxtfloran ska vara artrik och dominerad av hävdgynnade lågvuxna arter. Backtimjan är en av dessa örter.

ekarnas lavflora ska vara artrik och hysa typiska arter knutna till ek. Under växtperioden ska det finnas mycket blommande örter för att gynna gaddsteklar som till exempel solitärbin. En balans mellan att gynna blommande örter och upprätthålla en tillräcklig hävd eftersträvas. Hela skötselområdet ska i första hand hävdas genom bete.

Öppna gräsmarker ska variera med trädskikt och trädskikt av hagmarksskikt. Det ska finnas ett visst busk- och trädskikt, koncentrerat längs stängsel och stengärdesgårdar, samt till några mindre grupper i anslutning till impediment. Buskage och impediment ska vara väl avgränsade. Trädskiktet ska huvudsakligen utgöras av vidkronig ek, med inslag av andra lövträd. Gamla grova träd, särskilt ekar, ska gynnas och kontinuiteten av grova träd säkerställas genom att en naturlig åldersfördelning eftersträvas. Yngre ekar ska kunna utvecklas till spärrgreniga träd.

Buskskiktet ska domineras av välutvecklade hasselbuketter, slån och vildrosor och vara koncentrerat till väl avgränsade och artrika buskage med betoning på blommande och bärande arter och med stort inslag av äldre stammar. I anslutning till impediment ska det växa lundartade dungar av huvudsakligen ek och bukettvuxen hassel. På torrängarna

kan finnas enstaka spridda taggiga eller torniga buskar av exempelvis rosbuskar, främst flikros. Föryngringsprocessen säkras genom att spara spritt törnbuskage där nya trädplanter kan växa upp. Brynzoner samt blommande träd och buskar ska gynnas. Ingen igenväxning får ske av högorter, buskar eller sly. Partiet med harginst ska lämnas men inte tillåtas breda ut sig. En del jord- och sandblottor ska finnas, i en för naturtypen och gaddsteklarna gynnsam omfattning.

Äldre träd får åldras, dö och brytas ner på platsen. Det ska finnas stående och liggande död ved, framför allt grov. För naturtyperna främmande trädslag får inte förekomma, inte heller föryngring av gran.

Delområde 4b kan användas för in- och utställning av betesdjur samt som fålla om djuren behöver tillskottsutfodring.

Skötselåtgärder

- Markerna betas årligen, gärna i sambete eller växelbete med olika djurslag.
- Gräset ska vara väl nedbetat vid betessäsongens slut.
- Betesputsning utförs vid behov.
- Betetrycket kan styras med hjälp av fällindelning och intensifieras eller minskas efter behov.
- Rövning i träd- och buskskikt för att uppnå bevarandemålen.
- Vidkroniga träd och efterträdare till dessa samt trängda grova träd friställs genom försiktig och successiv rövning.
- Yngre ekar i olika åldersklasser sparas för att säkra tillväxten.
- Rövning av lövsly och igenväxningsvegetation.
- Underhåll av brynmiljöer och buskage.
- Spara spritt törnbuskage där nya trädplanter kan växa upp.
- Vid rövningsåtgärder forslas kvarvarande ris bort från den öppna betesmarken.
- Gräsmarker kan med fördel hävdas genom slåtter med efterbete.
- Död ved av lövträd samt tall och en lämnas orörd där den står eller faller. Träd som blockerar markerade stigar eller som fallit på kulturhistoriska lämningar får kapas och flyttas åt sidan.
- Eventuella främmande trädslag och granföryngring tas bort.

För delområde 4b dessutom:

- Vallodling eller bete.

Behov av inventeringar

En inventering behöver göras av områdets insektsfauna, av insekter knutna till gräsmarker för att få en aktuell bild av områdets skyddsvärda insektsfauna. Det behövs även inventeringar av lavflora och kärlväxter för att öka kunskapen om områdets naturvärden.

3.4.5 Skötselområde 5: Parkering och väg

Areal: ca 0,4 ha

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av två parkeringsplatser med kringliggande mark samt grusväg dit. I reservatets norra spets finns ett område med vändplats och parkeringsplats för ett

Parkeringsplatserna i den norra delen av reservatet (ovan) och i den sydvästra delen (nedan).

större antal bilar (mer än tio) och det är möjligt att köra in och vända med mindre bussar. Det ingår en yta med gräs och buskar och där finns reservatets torrdass.

Den andra parkeringsplatsen inom reservatet ligger i den sydvästra delen och har plats för minst fem bilar. Marken omfattar en liten talldunge. Ditin leder en mindre grusväg längs reservatsgränsen.

Bevarandemål

Parkeringsplatser och vägar dit ska vara väl underhållna och farbara under snöfria förhållanden. Vägen in till torrdasset ska vara tillräckligt bred och väl underhållen för att tömningsfordonet ska kunna köra dit. Påverkan på naturmiljön ska vara så liten som möjligt. Ytbeläggningen kan utgöras av grus eller grästorv. Dessa gräsytor och kanter kan med fördel skötas genom slåtter.

Skötselsåtgärder

- Regelbunden översyn och underhåll av parkeringsplatser och vägar. Underhåll med slitlager, kantslåtter, röjning av igenväxningsvegetation, skyltning mm.

Ansvarig

- Underhåll av parkeringsplatser: Reservatsförvaltaren.
- Underhåll av vägar in till reservatet: ansvarsfrågan är under utredning.

3.5 Friluftsliv och turism

Beskrivning

Naturreseptatet *Stiby backe* är ett populärt rekreationsområde, flitigt utnyttjat för promenader, utflykter och friluftsliv framför allt av närboende men även av mer långväga besökare. Här bjuds besökare på en omväxlande miljö i ett välbevarat kulturlandskap på ett av Listerlandets restberg, bestående dels av betade skogar, hagmarker, hed- och gräsmarker och dels av vildare skogsmiljöerna med ek- och avenbokskog där murgrönan slingrar på både träd och mark. Stigar leder från Hälle vik runt i reservatet och upp på toppen som bjuder på vidsträckt utsikt över Pukaviksbukten med Hanö, Kråkenabben, Listershuvud samt det omgivande, mestadels flacka landskapet på Listerlandet. Områdets mångformighet, med såväl biologiska som geologiska värden samt en rik markanvändningshistoria, kan även få betydelse ur undervisningssynpunkt.

På toppen av Stibyberget finns ett par rastplatser. Här har man fin utsikt över omgivningen på Listerlandet och ut över Hanöbukten.

I Kartbilaga 9 ”Anordningar för friluftslivet” finns bland annat parkeringar, rastplatser med eldstäder och vandringsleder markerade.

3.5.1 Anordningar för friluftslivet

Tillgänglighet

Stiby backe ligger lättillgängligt och tätortsnära intill samhället Hällevik. Det finns tre större entréer till reservatet, i norr, sydväst och sydost. En ingång som används mycket är den från öster, dit man lätt kommer via en stig från gång-, cykel- och ridvägen som går på den gamla banvallen. Parkeringsplatser finns inom reservatet i norr och sydväst medan det finns möjlighet att parkera vid kyrkan och på andra platser i samhället Hällevik sydost om reservatet. Från samtliga entréer kan man ta sig till den markerade vandrings slingan. Det finns även några mindre entréer till reservatet längs stig från öster och över stättor. Stängselpassage ska finnas på de ställen där vandringsleden korsar stängsel för betesdjur inom reservatet. Ridning är tillåten på vissa stigar.

Det går utmärkt att resa till Stiby backe med buss från Sölvesborg och hållplatser finns för närvarande i nordväst, i sydväst precis vid vägen in i reservatet, samt på flera platser i Hällevik.

Tillgänglighetsanpassning

Vid den norra parkeringsplatsen finns ett delvis tillgänglighetsanpassat torrdass. I övrigt finns inga tillgänglighetsanpassade anordningar i reservatet. Stigarna som ligger i närmast anslutning till parkeringsplatserna och i de flackare områdena nedanför berget är dock relativt lättframkomliga och kan utnyttjas exempelvis av familjer med barnvagn och rullstolsburna.

Information och anläggningar

En bred stig leder in i reservatet från öster, genom avenbokskogen.

Intill den norra parkeringen finns ett torrdass.

Informationstavlor om reservatet finns vid parkeringsplatser och där stigarna kommer in i reservatet. Det finns markerade vandringsleder såväl som mindre stigarna.

Parkeringsplatsen i norr rymmer ett större antal bilar (mer än tio) och det är möjligt att köra in och vända med mindre bussar. Parkeringsplatsen i den sydvästra delen har plats för minst fem bilar. Grusvägar leder in till dessa båda parkeringsplatser. Soptunnor finns placerade vid parkeringsplatserna.

Iordningställda rastplatser med eldstäder finns på flera platser i reservatet, både uppe på berget och nedanför. Det finns sittbänkar med bord intill parkeringsplatsen i norr. Där finns även reservatets torrdass. Nuvarande toalettanordning räcker inte riktigt till, utan kan behöva kompletteras. Sittbänkar finns på ytterligare ett par platser.

Övergripande mål

Målet för friluftslivet inom naturreservatet *Stiby backe* är att området ska vara tillgängligt och attraktivt för besökare. Området ska bibehållas som ett attraktivt turistmål där besökare dels får möjlighet att lära sig om områdets naturvärden kopplat till dess geovetenskapliga och kulturhistoriska utveckling samt nuvarande markanvändning, dels kan erbjudas möjlighet till rekreation genom att vistas i ett naturskönt landskap. Friluftslivet får inte medföra förstörelse eller slitage på naturreservatets natur- och kulturmiljövärden.

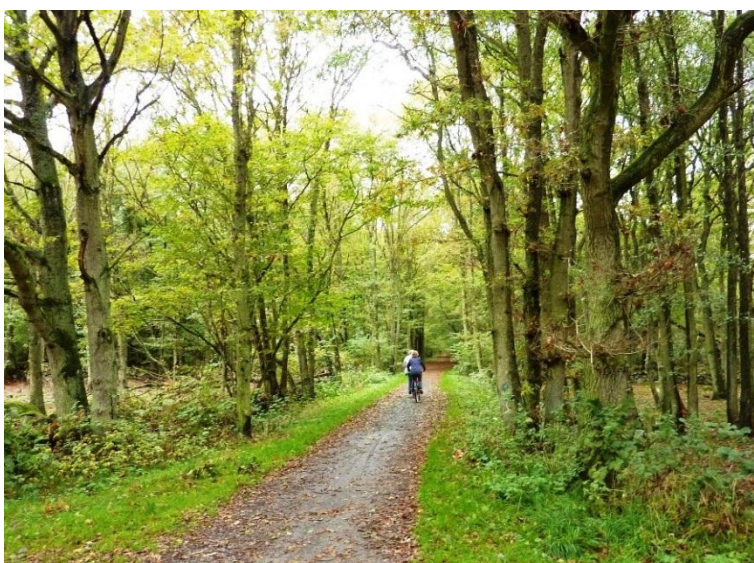
Bevarandemål för friluftsanläggningar

Informationstavlor med beskrivning av reservatet ska finnas på lämpliga platser. Parkeringsplatser ska vara väl underhållna. Påverkan på naturmiljön ska vara så liten som möjligt. Väl markerade leder och strövstigar ska leda besökare till olika delar av reservatet, till olika biotoper, kulturminnen och utsiktsplatser. Det ska finnas informationsskyltar som berättar om områdets geologi, biologi och kulturhistoria. Stängselgenomgångar ska finnas där vandringsleden korsar stängsel. Vilka stigar som upplåts för ridning och körning med häst ska visas på särskild karta placerad på lämpliga platser. Det är möjligt att över tid ändra på vilka stigar som upplåts.

Ett flertal iordningställda rastplatser med sittbänkar och eldstäder ska finnas, bland annat vid utsiktsplatsen på bergets topp, likaså rastplatser med bord och bänkar. Toaletter ska vara väl fungerande, samt underhållas och tömmas.

Både markerade vandringsleder och mindre stigar leder runt i reservatets omväxlande naturmiljöer, som här längs leden på gränsen mellan öppna och trädbärande betesmarker i nordväst.

Stiby backe ska vara tillgängligt och attraktivt för besökare. En kombinerad gång-, cykel- och ridväg passerar genom reservatets sydöstra del. Därifrån leder stigar vidare in i området.

Anordningar för friluftslivet utformas på ett sätt som minskar risken för förstörelse eller oönskat slitage på de natur- och kulturmiljövärden som finns i reservatet.

Från bergets krön ska det finnas öppna siktstråk som ger utsikt över det omgivande landskapet.

Underhållsåtgärder

- Regelbunden översyn och underhåll av informationstavlor, stigmarkeringar, grindar, bänkar, eldstäder mm.
- Regelbunden översyn och underhåll av parkeringsplatser.
- Regelbunden tömning av toalett och soptunnor.
- Återkommande röjningar på bergskrönets östra sida som ger öppna siktstråk med utsikt över det omgivande landskapet.

Istandsättningsåtgärder

- Skyltar sätts upp med karta som visar vilka stigar som upplåts för ridning och körning med häst.
- Informationsskyltar sätts upp om geologi, biologi och kulturhistoria.
- Toalettfrågan ses över för en hållbar lösning.

Ansvarig

- Reservatsinformation – Reservatsförvaltaren
- Markerade vandringsleder och stigar (markeringar, genomgångar, spänger) samt ridled – Reservatsförvaltaren
- Underhåll av rastplatser och eldstäder – Reservatsförvaltaren
- Underhåll och tömning av toaletter och soptunnor – Sölvesborgs kommun

4 Utmärkning av reservatsgräns

Utmärkning av reservatets gräns ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt svensk standard SIS 031522 och enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

5 Bränder och brandbekämpning

Brand anses i huvudsak vara negativt för de befintliga värdena i reservatet.

Bränder inom naturreservatet ska släckas enligt gällande lagar. Släckningsarbete sker med försiktighet, om möjligt i samråd med reservatsförvaltaren så att naturvärdena (t.ex. jätteeckar, känslig flora) inte skadas.

Tydliggörande av ansvarsfördelning vid uppkomst av spontan brand inom naturreservatet

En okontrollerad brand inom reservatet utgör ett hot mot värden i och utanför reservatets gränser. Om en okontrollerad brand uppstår är släckningen av branden Räddningstjänstens ansvar. Släckningsarbetet bör ske med försiktighet. För att undvika skador på naturvärdena och, om möjligt, ta tillvara brandens positiva effekter, bör reservatsförvaltaren på Länsstyrelsen kontaktas i så tidigt skede som möjligt för samråd. Exempelvis kan skador på naturvärden uppstå genom hårdspolning vid rötter och på stammar på äldre träd och döda träd. Körskadorna är ett annat exempel på skador som kan uppstå och som så långt möjligt bör undvikas.

När branden anses vara släckt eller utan uppenbar risk att sprida sig överlämnas ansvaret för eftersläckning och bevakning till markägaren. Eftersläckning bör så långt möjligt ske så att naturvärden gynnas och inte skadas (se nedan) och markägaren bör samråda med reservatsförvaltaren. Efter överenskommelse kan förvaltaren även fungera som ombud för markägaren.

Om skyddet av områdets naturvärden medför ett efterbevaknings- och eftersläckningsarbete med kostnader som överstiger vad som kan förväntas av markägaren, tar förvaltaren över det ekonomiska ansvaret för branden.

Eftersläckning

Eftersläckning bör utföras så att naturvärden gynnas och inte skadas. I första läget koncentreras lämpligen eftersläckningen till skyddszoner i brännans ytterkanter. Skyddszonernas bredd bedöms från fall till fall beroende på risken för spridning till omgivningen. Vid en uppenbar risk bör skyddszonens bredd vara minst en trädlängd. Inom skyddszonen släcks alla glödbränder. Brinnande/glödande mindre träd och grenar kastas om möjligt in innanför skyddszonen. Glödbränder släcks lämpligen genom inblandning av mineraljord och/eller vattenbegjutning.

När brännans skyddszoner har säkrats tas ställning till om och när hela brännan ska släckas. För flera av de brandberoende/-gynnade arterna är glödbränder mycket viktiga. Glödbränder kan i vissa fall pågå under mycket lång tid och ge upphov till rökutveckling. Så länge skyddszonerna är säkra utgör de dock ingen risk för spridning och om möjligt kan det vara lämpligt att låta glödbränder få brinna ut av sig själva eller åtminstone inte släckas omedelbart.

Åtgärd efter brand

Framtida skötselåtgärder utreds för varje enskilt område som påverkats av branden. Vid behov ändras skötselplanen genom beslut av Länsstyrelsen.

6 Jakt /Jakt och fiske

Inom naturreservatet får jakt endast bedrivas i form av skyddsjakt samt eftersök. Skyddsjakt kan gälla predator, exempelvis mink eller vildsvin, som väsentligt stör eller hotar naturvärdena utföras, samt eftersök. Skyddsjakt får endast ske efter samråd med Länsstyrelsen.

Jaktutövandet får inte ske i strid med reservatsbestämmelser eller skötselplan.

7 Tillsyn, dokumentation och uppföljning

7.1 Tillsyn över föreskrifter

Länsstyrelsen ansvarar för tillsyn av föreskrifter.

7.2 Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning kommer att ske enligt en särskilt fastställd uppföljningsplan.

7.3 Dokumentation av skötselåtgärder

Ansvarig förvaltare dokumenterar utförda skötselåtgärder.

8 Kostnader och finansiering

Naturvårdsförvaltaren/Länsstyrelsen i Blekinge bekostar åtgärder enligt skötselplanen (förutom vad som anges nedan).

Tabell 3. Åtgärder finansierade av andra än Länsstyrelsen Blekinge.

<i>Åtgärd</i>	<i>Finansiering</i>
Översyn och underhåll av betesmarksstängsel	Brukaren
Tömning av toaletter och soptunnor	Sölvesborgs kommun

9 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 4. Planerade skötselåtgärder. *Prioritet 1 till 3, varav 1 är högst

Skötselåtgärd	Var	Vem	Prioritet*	När
Hävd genom betesdrift	Skötselområde 2-4	Naturvårdsförval- taren/arrendatorn	1	Årligen
Stängseluppsättning	Skötselområde 1-5	Naturvårdsförval- taren/arrendatorn	1	Vid behov
Utglesning och röjning i träd- och buskskikt	Skötselområde 1-5	Naturvårdsförval- taren	1	Fortlöpande
Röjning av siktstråk	Skötselområde 3b	Naturvårdsförval- taren	1	Snarast möjligt/ Fortlöpande
Frihuggning av grova träd	Skötselområde 2-3	Naturvårdsförval- taren	1	Vid behov
Röjning av igenväx- ningsvegetation	Skötselområde 2-5	Naturvårdsförval- taren	2	Fortlöpande
Underhåll av bryn- miljöer och buskage	Skötselområde 3-4	Naturvårdsförval- taren	2	Vart 5:e år
Vallodling alt. beteshävd	Skötselområde 4b	Arrendatorn	1	Årligen
Granföryngring tas bort	Skötselområde 1-5	Naturvårdsförval- taren	2	Fortlöpande
Röjning och skötsel av kulturmiljöer	Skötselområde 1-4	Naturvårdsförval- taren	2	Vart 5:e år
Skötsel och underhåll av parkeringsplatser	Skötselområde 5	Naturvårdsförval- taren	1	Fortlöpande
Informationstavlor om reservatet	Se bilaga 9	Naturvårdsförval- taren	1	Snarast möjligt /årlig översyn
Informationstavlor om geologi, biologi och kulturhistoria	Intill objekten	Naturvårdsförval- taren	2	Snarast möjligt /årlig översyn
Karta med tillåten rid- stig markerad	Vid ridstigens början och slut	Naturvårdsförval- taren	1	Snarast möjligt /årlig översyn
Markera och under- hålla vandringsled och stigar	Se bilaga 9	Naturvårdsförval- taren	1	Inom 1 år /årlig översyn
Skötsel och underhåll av rastplatser, eldstäder	Se bilaga 9	Naturvårdsförval- taren	1	Årlig översyn
Tömning av toaletter och soptunnor	Se bilaga 9	Kommunen	1	Fortlöpande
Dokumentation av skötselåtgärder	Hela naturreser- vatet	Naturvårdsförval- taren	1	Efter utförda åtgärder
Uppföljning av beva- randemål	Hela naturreser- vatet	Länsstyrelsen	1	Enligt särskilt fastställd upp- följningsplan

Naturreservatet Stiby backe i Sölvesborgs kommun bildades 1971 i syfte att för framtiden bevara ett främst ur geologisk, botanisk och social naturvårdssynpunkt värdefullt område på Listerlandet.

Nytt syfte med reservatet, i och med ändring av beslut 2014, innebär kortfattat att bevara biologisk mångfald och vårda och bevara värdefulla naturmiljöer och naturtyper inklusive karaktäristiska växt- och djursamhällen, rödlistade och andra ovanliga arter samt skydda geologiskt intressanta bildningar.

Viktigt är också att tillgodose behovet av områden för friluftslivet i tätortsnära läge med rastplatser, vandringsleder och information.

En del i Länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda naturreservat och upprätta skötselplaner. Skötselplanen innehåller syftet med reservatet, en beskrivning av naturförhållanden och markhistoria samt planerad markanvändning, mål och skötselåtgärder för området. Den innehåller även information om friluftsliv och turism, samt om hur en framtida uppföljning av området är tänkt att ske.